

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Samarbetsformer mellan yrkeslärare och handledare i arbetslivet.

Helena Rehnberg
Maria Svensson

LAU 690 HT 10
Handledare: May Fredriksson
Examinator: Angelika Kullberg
Rapportnummer: HT10-2611-318

Abstract

Examensarbete inom lärarutbildningen

Titel: Samarbetsformer mellan Yrkeslärare och handledare i arbetslivet.

Författare: Helena Rehnberg, Maria Svensson.

Termin och år: HT 10.

Kursansvarig institution: Sociologiska institutionen.

Handledare: May Fredriksson.

Examinator: Angelika Kullberg.

Rapportnummer: HT10-2611-318.

Nyckelord: Lärlingsutbildning, handledning, samarbetsformer, frisörutbildningen, omvårdnadsprogrammet, kunskapssyn.

Sammanfattning:

Syfte med vår studie var att ta reda på om yrkeslärare och handledare arbetar utifrån en gemensam kunskapssyn samt att ta fram underlag för att skapa bättre samarbetsformer mellan dessa två parter. I vår undersökning framkom det att yrkeslärarna och handledarna gemensamt tyckte att samarbetet skulle kunna utvecklas till det bättre. Detta resultat var genomgående både för omvårdnadsprogrammet och frisörutbildningen där man arbetade med lärlingsutbildningen.

Intervjuerna har genomförts med fyra yrkeslärare och fyra handledare samt att vi gått på en handledarutbildning på Burgården (2010-11-24) som gett oss mycket insikt i förbättringar som skulle kunna genomföras i handledarskapet. Vårt urval av respondenterna var att jämföra två yrkesprogram som båda arbetade med lärlingsutbildning. Vi jämförde därför omvårdnadsprogrammet med frisörutbildningen och intervjuade två lärare från vardera gymnasieskola, samt två handledare som var frisörer och två handledare som arbetade inom omvårdnad. Vi valde att göra ett strategiskt urval för att få variation avseende kön, utbildning samt olika yrkes och handledarerfarenheter.

I resultatet fick vi fram olika saker som kan förbättra samarbetet bland annat genom pedagogiska möten mellan yrkeslärare och handledare, där det är viktigt att yrkeslärarna har en medveten kunskapssyn och kan belysa handledarnas kunskaper, och en kontinuerlig kommunikation mellan yrkeslärarna och handledarna. Kommunikationen kan också vara via mail eller sms. Vi har också i vårt resultat kommit fram till att de flesta handledarna vill ha mer utbildning och möten med andra handledare. Vi menar också att organisationen, chefer och politiker har betydelse för hur samarbetet fungerar mellan skola (rektor, yrkeslärare) och arbetsplatser(chef, handledare).

Sammanfattningsvis har studien visat att yrkeslärarna och handledarna har liknande syn på vad som kan förbättras i ett samarbete dem emellan. Problemet enligt oss ligger i att kommunikationen mellan yrkeslärarna och handledarna borde förbättras. Om båda parterna varit medvetna om hur lika syn de hade på problemen skulle det vara lättare att komma till en gemensam lösning. Det är viktigt att man har ett gemensamt mål och att man kommunicerar om det.

TILL EFTERTANKE!

*”Om jag vill lyckas
med att föra en människa mot ett
bestämt mål,
måste jag först finna henne där hon är
och börja just där.
Den som inte kan det
lurar sig själv när hon tror att hon kan
hjälpa andra.*

*För att hjälpa någon
måste jag visserligen förstå mer än vad
han gör,
men först och främst förstå det han
förstår.
Om jag inte kan det
så hjälper det inte att jag kan och vet
mera.*

*Vill jag ändå visa hur mycket jag kan,
så beror det mer på att jag är fåfäng och
högmodig och egentligen vill bli
beundrad av den andra istället för att
hjälpa honom.*

*All äkta hjälpsamhet börjar med
ödmjukhet inför den jag vill hjälpa
och därmed måste jag förstå
att detta med att hjälpa inte är att vilja
härska
utan att vilja tjäna.*

*Vill jag inte detta
så kan jag inte heller hjälpa någon.”*

Sören Kierkegaard

Innehåll

Abstract	2
Sammanfattning	2
Förord	4
Inledning och bakgrund	7
Syfte och frågeställning	9
Syfte	9
Frågeställning	9
Teoretisk anknytning/bakgrund	10
Olika pedagogers syn på lärandet	10
Blir yrkeslärares roll överflödiga i ett lärlingssystem	11
Tolkning kunskap och kunskapssyn	11
Tolkning reflekterande och traditionell kunskapssyn	12
Teori och praktik	13
Holism	13
Den didaktiska triangeln	14
Metod	15
Avgränsning och intervju som metod	15
Urvalsgrupp	15
Forskningsetik	16
Databearbetning	16
Studiens giltighet	17
Genomförandet av intervjuerna	17
Våra huvudfrågor till yrkeslärarna	18
Våra huvudfrågor till handledarna	18
Resultat	19
Definitioner	19
APU - Arbetsplatsförlagd utbildning	19
Audionom	19
Examinator	19
Gesäll och mästarbrev	19
Pilotprojektet	20
Privat godkänd frisörskola	20
Traditionell lärlingsutbildning	20
Validering	20
Yrkesskola	21
Yrkesutbildning på gymnasienivå	21

Presentation av respondenterna	21
Yrkeslärare omvårdnadsprogrammet	21
Yrkeslärare frisörutbildningen	21
Handledarna omvårdnad	22
Handledarna frisör	22
Sammanställning av intervjuerna	22
Inledning	22
Kunskapssyn	23
kunskapssyn hos yrkeslärarna	23
Kunskapssyn hos handledarna	24
Sammanfattning kunskapssyn	25
Samarbete	25
Frågor till yrkeslärarna	25
Frågor till handledarna	27
Sammanfattning samarbete	29
Fältstudie handledarutbildning Burgården 2010-11-24	29
Diskussion	31
Metoddiskussion	31
Resultatdiskussion	32
Resultat kunskapssyn	32
Resultat samarbete	34
Verktyg	37
Slutdiskussion	39
Fortsatt forskning	40
Litteraturlista	41
Tryckta källor	41
Elektroniska källor	42
Muntliga källor	42
Övriga källor	42

Inledning och Bakgrund

I vår inledning och bakgrund kan det förekomma ord som behöver en förklaring för de personer som inte är insatta i våra respektive branscher. Vi har gjort definitioner av dessa ord på sidorna 19-21.

Vi är två Yrkeslärarstuderande som utbildar oss till yrkeslärare inom frisör respektive omvårdnad. Under vår verksamhetsförlagda del av utbildningen (VFU) kom vi i kontakt med två olika typer av utbildningssystem för det första den vanliga gymnasieutbildningen med en viss del arbetsplatsförlagd utbildning (APU), vilket innebär att man är ute på praktik på en arbetsplats 15 veckor av sin utbildning. Det andra utbildningssystemet var lärlingsutbildningen som man kan läsa om på skolverkets hemsida (2010-12-02). Inom den nya gymnasieskolan kommer gymnasial lärlingsutbildning att vara ett valbart alternativ inom yrkesprogrammen, vilket innebär att eleven genomför minst 50% av utbildningen på en eller flera arbetsplatser under gymnasieutbildningen. Utbildningen leder till samma yrkesexamen som ett skolförlagt yrkesprogram.

Gymnasial lärlingsutbildning syftar till att ge eleverna en grundläggande yrkesutbildning, ökad arbetslivserfarenhet och en möjlighet att under en handledares ledning, på en arbetsplats, få fördjupade kunskaper inom yrkesområdet. Förordning om försöksverksamhet med gymnasial lärlingsutbildning (2007:1349) (2010-12-02).

Vi ser både för och nackdelar med båda dessa utbildningssystem men framförallt känner vi att samarbetet mellan yrkesläraren, handledaren och eleven i många fall upplevs är av bristande kvalitet. Vi är medvetna om att det är en balans mellan dessa tre parter som bör eftersträvas men med hänsyn till den begränsade tid som studien har så har vi valt att avgränsa undersökningen till yrkesläraren och handledarens roller. Den av oss som är inriktad mot frisöryrket arbetar aktivt med utbildningsfrågor och bedömer gesäll- och mästarbrev enligt Westman, S (2010-12-07) kan man se att elevernas gesällresultat blir allt sämre de senaste åren. Enligt Westman (2010-12-07) är det ett ökande problem inom frisörbranschen att det startar många nya skolor och det utbildas i och med det för många frisörer, vi utbildar cirka 3000 elever men behöver cirka 500 elever. Negativa följder av detta blir att det nästan är omöjligt att få ut sina elever på praktik. På grund av detta så är man som elev glad och tacksam bara man får en praktikplats och då blir det kvaliteten som blir lidande. Den av oss som arbetar inom omvårdnadsprogrammet ser inte riktigt samma problematik, men att det är svårt att få tag på seriösa handledare är ett faktum inom båda utbildningarna. Inom omvårdnad så fungerar samarbetet oftast bra med de handledare man arbetat återkommande med. Vi anser att det är intressant att göra denna studie, då de flesta yrkeslärare och handledare inom omvårdnadsprogrammet är positiva till att arbeta med lärlingsutbildningen. De är medvetna om att deras roller förändras och att det är viktigt att man har en medveten kunskapssyn då man arbetar med lärlingsutbildningen.

Vi fick under vår undersökning möjligheten att delta på en nystartad handledarutbildning för frisörlärarna. Syftet med utbildningen är stärka samarbetet mellan handledare och elev, och att frisörlärarna efter denna utbildning skulle kunna utbilda frisörhandledarna med hjälp av utbildningen. Vi menar att man skulle kunna applicera denna utbildning på samtliga yrkesutbildningars handledarskap. Vi kommer att använda oss av det materiel som vi fått med oss från handledarutbildningen och i kombination med vårt resultat försöka utveckla och förtydliga de samarbetsformer som skulle kunna stärka ett samarbete mellan yrkesläraren och

handledaren. En stor skillnad på frisör och omvårdnad är att man inom omvårdnad är anställd av kommun och landsting och har sin lön oavsett om man är på utbildning, handleder eller arbetar själv. Inom frisör så är det oftast egna företagare som inte har råd att avsätta tid till att handleda. Att gå en handledarutbildning en hel dag innebär, för en frisörhandledare, ett stort inkomstbortfall och det är en hel del handledare som idag väljer att inte ta emot elever just på grund av tid och pengar, Carina Ladow (2010-12-08). Så att det finns problem och en viss oro inför framtiden är något som innefattar båda utbildningarna. I och med den bakgrunden så har vi båda ett stort intresse i att se hur samarbetet mellan handledarna och yrkeslärarna skulle kunna förbättras. Vi vill därför genom denna undersökning komma närmare dessa samarbetsformer och försöka bygga broar till ett bättre samarbete. Vi kommer att lägga vår tyngdpunkt i lärlingssystemet på grund av att det kommer att krävas mer av handledaren under lärlingsutbildningspraktiken än vad det gör på den traditionella arbetsplatsförlagda utbildningen (APU). Men när samarbetet redan under den arbetsplatsförlagda utbildningen (APU) till stora delar är bristfällig så ser vi ett ännu större problem när man i framtiden går mot en eventuell ökning av lärlingsutbildningarna. I och med att man under lärlingsutbildningen förlägger en större del av utbildningen på arbetsplatsen så ökar kraven på ett bättre samarbete och att handledaren har någon form av handledarutbildning.

Sjögren, Svensson, Larsson (2009) menar att man lär sig bättre genom att man praktisera kunskapen. I Svensson & Åberg (2001) kan man läsa att det finns ett starkt stöd i forskningen för grupper som saknar studievana, att de skulle gynnas av ett konkret erfarenhetsbaserat lärande. Nackdelar som vi ser är att yrkeslärarna kan uppleva att de tappar kontrollen över elevens lärandeprocess och kunskapsinhämtning. Handledare som inte har samma pedagogiska utbildning och som inte arbetar efter de styrdokument som vi yrkeslärare gör. I (LPF 94) står det att yrkesläraren förbinder sig att ta ansvar för elevernas kunskapsutveckling samt att stödja deras personliga utveckling. Yrkesläraren ska ta ansvar inte bara för att eleverna lär, utan också för vad de lär. Här kommer yrkeslärarens personliga kunskapsyn in. Lauvås, Handal (2001) skriver om utmaningen i att hitta den punkt där eleven befinner sig och börja handleda utifrån denna punkt. Det nämns också att man oftast startar handledningen utifrån mål och utgångspunkter, precis som om allt startade vid en och samma punkt. När det är ju i själva verket relationen mellan den punkt där eleven befinner sig och dit den skall som är relevant. En oro bland yrkeslärare finns för hur man skall kunna följa läroplaner och mål, när man släpper stora delar av ansvaret till handledarna? Kraven på handledarna ökar genom lärlingsutbildningen, då de kommer att ansvara för stora delar av elevens utbildning. Sjögren et al (2009) skriver att utvecklingen som sker innebär att yrkesläraren och handledaren måste vidga och sammanfläta sina traditionella pedagogiska roller. Detta gör att vi anser att det är relevant att göra en studie om hur man kan förbättra och hitta bra underlag för ett samarbete mellan yrkeslärare och handledare. Vi ser dels att vi kan använda oss av vårt resultat i vårt kommande yrkesliv som yrkeslärare, men inte minst för att andra yrkeslärare och handledare i framtiden skulle kunna ha nytta av de verktyg och samarbetsformer som är resultatet av vår studie. Vi vill synliggöra problemen och få yrkeslärare och handledare att inse vikten i att ha ett gemensamt mål med sin handledning.

Syfte och frågeställningar

Syfte

Syftet med vår undersökning är att ta reda på om yrkeslärare och handledare arbetar utifrån en gemensam kunskapssyn. Syftet är också att ta fram underlag för att skapa bättre samarbetsformer mellan yrkeslärarna och handledarna i den verksamhetsförlagda delen av yrkesprogrammen inom gymnasieskolan.

Frågeställningar

- Hur ser olika yrkeslärare och handledare på kunskap och kunskapssyn?
- Hur kan samarbetet förbättras?

Teoretisk anknytning/bakgrund

För oss blivande yrkeslärare är det viktigt att ta del av tidigare forskning i det ämne vi valt att undersöka. Vi kommer i denna del av arbetet att förklara olika pedagogers syn på lärandet, blir pedagogens roll överflödigt i ett lärlingssystem? Vi synliggör begreppen kunskap och kunskapssyn samt traditionell och reflekterande kunskapssyn. Vi beskriver betydelsen av teori och praktik. Vidare görs en beskrivning av det holistiska perspektivet och slutligen kommer vi att förklara den didaktiska triangeln och dess användningsområde.

Olika pedagogers syn på lärandet

Ur handledare och yrkeslärares synvinkel, är det av stor betydelse att man har likvärdiga pedagogiska utgångspunkter. Yrkeslärare och handledare måste arbeta mot gemensamma mål, som är till syfte att eleven ska kunna nå sina kunskapsmål. Säljö (2008) tar upp skillnaden mellan det Piagetanska perspektivet och det sociokulturella perspektivet, med det Piagetanska synsättet menar han att lärande och utveckling sker inom individen själv. Individen upptäcker omvärlden på egen hand och genom egen fysisk aktivitet. I det sociokulturella synsättet, som grundlagts av forskaren och pedagogen Vygotskij, är det synen på kommunikation och den roll som omgivningen runt omkring oss har som leder till lärande och utveckling för eleverna. Ur det sociokulturella perspektivet betonar man traditioner och samspel mellan människor som en mekanism för att göra människor delaktiga i de kunskaper som vuxit fram inom en viss verksamhet. Det prövande samtalet mellan samarbetande parter blir den miljö som noviserna kan få vägledning i hur man uppfattar saker och händelser inom en viss verksamhet eller utbildning. I samtal kan vi låna kompetens från mer erfarna personer och på det sättet få insikt i hur man ställer frågor och besvarar dem inom ett visst kunskapsområde. Men man skall inte uppfatta detta som att nybörjare ska utsättas för instruktion och förvisas till den traditionella rollen som en passiv lyssnare. Tvärtom, det är möjligheten att få ingå i samarbetet där kunskap används för att klargöra syften och mål. Interaktion och kommunikation är centralt för att förstå lärande och utveckling. Säljö (2008) menar vidare att det är ur interaktionen som vi hämtar näring till vår egen världsbild och subjektiviteten. Kunskap och färdigheter vilar också hos individen som använder intellektuella fysiska redskap och individerna kommunicerar och skapar sociala praktiker. Individen ger och tar mening. Lave & Wenger (2005) Som även de har sin grund i det sociokulturella perspektivet, gör en beskrivning om sin sociala teori i lärandet. Där tar de upp olika komponenter för att nå kunskap genom den sociala processen elever går igenom. Då menar de att de viktiga komponenterna i denna process är följande:

1. Identitet, lärande i vistelsen.
2. Mening, lärande som erfarenhet.
3. Praktik, lärande genom utförandet.
4. Gemenskap, lärande genom samhörighet.

De menar att i den sociala lärandeprocessen ingår det mycket praktik och erfarenheter, att få möjligheter till att utföra arbetet själva och att få vistas i den miljö man skall lära sig i. De menar att lärandet ska ses som en social process. Forsell (2008) refererar till Sundgren som skriver om Deweys pedagogiska tes som är learning by doing det är ett led i en oändlig kedja av avsikt-planering- handling- reflektion- bedömning och så vidare mot ett resultat. Ett annat centralt begrepp hos Dewey är även erfarenhet. Det är den reflekterande erfarenheten som är den viktiga inte den planlösa eller den oreflekterade handlingen. Elevens känslor och erfarenheter måste vara utgångspunkter.

Men de skall ledas och styras både för att åstadkomma en god socialisering och för att möjliggöra en representation av omvärlden. Vidare kan man läsa i Forsell (2008) där Sundgren beskriver att Dewey framhåller individernas självständighet och reflektionsförmåga som eleverna ska träna på under sin utbildning. Han menar att om rummen för lärandet skall vara organiserade med egen fysisk aktivitet och mental verksam tvärtom så gör Dewey en poäng av att det skall finnas ett konstant utbyte mellan olika verksamheter utanför skolan. Lärarnas främsta uppgift är enligt Dewey att utveckla individernas förmåga att ställa upp mål för det egna handlandet. Att söka olika medel för att förverkliga de mål man satt upp. Samt att kunna bedöma följderna av de medvetna handlingarna.

Blir yrkeslärarens roll överflödigt i ett lärlingssystem?

Man skulle framtidsmässigt, i ett lärlingssystem, kunna fråga sig om yrkeslärarens roll blir överflödigt och inte kommer att behövas i den utsträckningen som den gör idag. På en föreläsning med Gymnasieläraren Persson på *Göteborgs universitet* (2010-10-28) där hans tes ”*lärarens bröd elevens död*” från Claesson (2010) menar Persson att det just är i mötet med eleverna som läraren behövs för det inte finns endast ett sätt att tolka världen på. Det är viktigt att låta eleverna tolka världen på sitt sätt och de kommer att återspegla sig själv i sin tolkning. Enligt Persson är det lärarens uppgift att få eleven att förstå att kunskapen är relativ och inte absolut. Persson pratar även om horisontbegreppet som innebär att man tror att varje människa begränsas av sin horisont, som en bortre gräns. Horisonten är enligt Persson något vi alla kan se man aldrig kan nå. Men varje människas horisont skjuts framför oss och vi kommer långsamt att se sådant som vi inte tidigare har sett, inte förrän vi lärt oss en sak så kan vi lära oss nästa och så vidare. I och med detta synsätt menar Persson på sin föreläsning (2010-10-28) att vi alla har vårt eget sätt att tolka världen men att det är lärarens uppgift att få eleven att förstå att det inte bara finns ett rätt, om det bara fanns ett rätt så hade lärarens roll varit överflödigt.

Tolkning Kunskap och kunskapssyn

I Kveli (2009) kan man läsa att tolkningen av kunskap och kunskapssyn är av största vikt när man skall arbeta som yrkeslärare. Varje yrkeslärare har sin egen uppfattning om sin yrkesroll och kunskapssyn, yrkeslärarna påverkas av olika krav och förväntningar från olika grupper och kulturella traditioner och vilken bakgrund de har. Yrkesrollen har förändrats kraftigt de senaste 20-30 åren, läraren förr betraktades som en slags byråkrat man genomförde planer och idéer som skapades av andra som yrkesläraren skulle lära ut till eleverna. I dag uppfattar vi yrkesläraren som en självständig, ansvarsfull ledare av sina pedagogiska kunskaper.

Vidare menar Kveli (2009) att man fokuserar på eleverna som en egen självständig individ som har egna kunskaper, behov och individuella utvecklingsprocesser. Under 1900-talet har den vetenskapliga idén om kunskap, som en avbildning av ”verkligheten”, blivit allt svårare att upprätthålla. Detta får konsekvenser på hur skolan skall förmedla kunskapen. I Carlgren (1992) kan man läsa om fyra kunskapsformer, man kan göra följande distinktion mellan kunskapsformerna, de så kallade *fyra f:en*:

- *Fakta,*
- *Förståelse,*
- *Färdighet*
- *Förtrogenhet*

Dessa olika former samspelar med varandra och utgör också varandras förutsättningar. Syftet med dessa former är att utvidga kunskapsbegreppet och att motverka en ensidighet av den ena eller andra kunskapsformen framför andra. *Faktakunskaper* är kunskap om regler, information. Det är en kunskapsform som innebär att vi vet något och förhåller oss på ett eller annat sätt utefter det. *Förståelsekunskap* är hur vi människor förstår att begripa, uppfatta meningen eller innebörden av ett fenomen. Förståelsegrunden överförs främst genom språket. *Färdighet* är när vi vet hur något skall göras och kan utföra den. Förståelse är en teoretisk kunskap medan färdighet är en praktisk. *Förtrogenhetskunskap* är ofta förenat med sinnliga upplevelser. Vi luktar, ser, känner och vet när något skall påbörjas eller avbrytas. Man har fått en erfarenhet genom att ha deltagit praktisk i olika verksamheter och i olika situationer lärt oss se olikheter och likheter, man kallar ibland denna kunskap för ”*den tysta kunskapen*”. På ett seminarium med Fredriksson *Göteborgs universitet* (2010-02-18) berättade hon om att det, för att få ett högre betyg, inte räcker med enbart faktakunskap utan man ska även kunna använda eller omsätta dem i ett sammanhang: ”Elevernas prestationer skall sättas i relation till mål och kriterier. Man får ett högre betyg om man inte bara kan fakta utan också kan sätta kunskapen i rätt sammanhang”. (Seminarium *Göteborgs universitet*, Fredriksson (2010-02-18)).

Carlgren (1992) menar att en ensidig uppfattning om vad kunskap är har växt fram under 1900-talet, som innebär att kunskap endast är det som är formulerat i fakta eller ord. På 1990-talet försökte man ge kunskapsbegreppet en ny innebörd, så att inte endast de kognitiva, generella eller formella kunskaperna var de som räknades. Kunskapsbegreppet vidgas till att omfatta den sociala och praktiska situationen där lärandet pågår. Carlgren (1992) menar vidare att kunskap inte är en konstruktiv avbildning av världen utan ett sätt att göra världen begriplig. Kunskap utvecklas i ett växelspel mellan: vad man vill uppnå, den kunskap man redan har, problem man upplever samt de erfarenheter man gör. Kunskap är även kontextuell, med det menas att den är beroende av sitt sammanhang, vilken gör att den tysta kunskapen blir begriplig. Ur den funktionella synvinkeln är kunskapen mer som ett redskap. Säljö (2008) beskriver att synen på kunskap har förändrats i skolan. I det som vi kallar informations- eller kunskapssamhälle är lärande och kunskapsbildning frågor som blir allt mer centrala. Utbildningen ses som ett livslångt projekt och är inget som vi gör en gång för alla. Arbetsuppgifterna i dag gör att individerna måste ställa in sig på kontinuerligt lärande. I Pettersson (2007) skriver Tholin att även bedömningen av eleven ändrats i och med vår nya kunskapssyn från en summativ bedömning, vilket innebär att man bedömer slutresultatet, till att bedömningen i dag även är formativ, vilket innebär att bedömningen görs under arbetets gång. Syftet med det är att ge eleven en chans att förbättra sitt resultat innan det är för sent. Ett exempel på formativ bedömning är diagnostiska prov.

Tolkning av “reflekterande och traditionell kunskapssyn”

I Hansson (2009) beskriver Molander att varje lärare påverkar elevers kunskapssyn starkt, de bidrar till hur elever ser på sin yrkeskunskap. Hur lärarna möter andra beror på hur de uppfattar sin egen kunskapssyn. En kunskapssyn kan vara mer eller mindre omedveten eller medveten. En omedveten kunskapssyn kan styra en människa ännu mer än om man som lärare är medveten om vad man har för kunskapssyn. Molander skriver vidare att han inte förespråkar kunskapssyner som paketylösningar, exempelvis som empirismen, pragmatismen, positivismen, hermeneutik med flera. Han menar att den rätta kunskapsteorin är att se närmare på våra egna och andras grundläggande fördomar om kunskap och lärande. Dessutom ge begrepp och verktyg för att lära mer om vad kunskap är och utveckla vår förmåga att lära ännu mer.

Han menar att kunskapsreflektion är viktigare än en färdig paketlösning alltså en färdig kunskapsteori. Vi kommer i vår studie fortsättningsvis kalla och jämföra kunskapssyner med hjälp av Molanders (2009) begrepp den traditionella kunskapssynen och den reflekterande kunskapssynen. Med den traditionella kunskapssynen menar vi då som Molander (2009) en paketlösning där mästaren står för kunskapen som ska läras in i eleverna. Det mer reflekterande sättet att se på kunskap är då att utvecklar förmågor till att lära ännu mer.

Teori och praktik

Molander (2009) belyser att det finns paradoxer i lärandet. Han menar att en student inte i början kan förstå vad han eller hon behöver lära sig, det kan eleven bara förstå genom att börja göra det han ännu inte förstår. Vad som är kunskap och vad som är bra kanske vi aldrig kan enas om. Men det är emellertid viktigt att man som lärare har en reflekterad och medveten kunskapssyn. Man ska stå trygg i en eller en annan kunskapssyn, så trygg att man kan utvecklas genom kritiska diskussioner och genom egen kunskapsreflektion. I Hansson (2009) skriver Rolf att teori är när inget fungerar och alla förstår varför. Praktik är när allt fungerar men ingen förstår varför. Rolf menar då att på en arbetsplats förenas teori och praktik och inget fungerar men ingen förstår varför? Detta är diskussioner som förts mellan praktik och teori. Han skriver vidare att teoretisk kunskap är vetande om världen och praktisk kunskap är en slags handlingsförmåga. Den praktiska processen består ofta av att komma från en startpunkt till ett mål. Även om man rent teoretiskt vet vägen från A till B, är det inte säkert att man når den på det sätt man tänkt sig från början. När man talar om kunskap som ”tyst kunskap” betyder detta att man saknar sin förmåga att beskriva sin kunskap. Vidare är kunskap något man måste bygga vidare på. Man måste jämföra olika alternativ och bygga vidare därifrån och kunna värdera dem utifrån sin bedömning. Man måste få eleverna att gradvis självständigt försöka lösa uppgifter och reflektera och utforska modeller som kan öka deras medvetenhet och kognitiva förmåga. Sjöberg et al (2009) beskriver att handledarna bör få en mer betydelsefull roll i organiseringen, planeringen och utvärderingen av utbildningen. För att dialogen ska fungera krävs handledning, utbildning och samverkan i nätverk. Det fodras mycket mer av alla parter för att samverkan mellan skola och arbetsliv ska fungera. Bland annat ett stödjande system runt treenigheten lärare, handledare och cheferna som utgör grunden för samarbetet. Här ingår vägledning, validering problembaserad pedagogik och olika examinationsformer. Utvecklingen av relationerna mellan utbildningen och arbetsplatserna sker inte av sig själv. Det krävs medvetenhet och stöd för att åstadkomma långsiktiga effekter i lärandet. Resultatet av den samverkan vi efterfrågar ska komma arbetsgivarna och de anställda till del i form av anställningsbarhet av eleverna som utbildas. För att detta ska förverkligas krävs tålmodighet, långsiktighet och ett omfattande arbete.

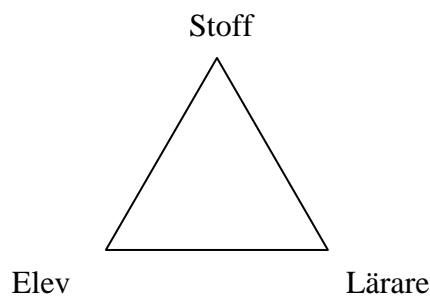
Holism

Holism betyder ”Tanken att helheten är något mer än summan av sina delar och att delarna därför måste förstås utifrån helheten i stället för tvärtom”. Nationalencyklopedin (2010-12-02), I Forsell (2008) kan man läsa i Ahlquist, Gustafsson och Gynthers kapitel att Montessoris pedagogiska idé utgår från att världen är en enhet, där allt har en mening. Hon använder sig av berättelser, tidslinjer och modeller med mera där hennes mål är att locka fram individens förmåga till inlevelse, att kittla fantasin, väcka dess inlevelseförmåga och att presentera en helhet, som för Montessori är en förutsättning för att lärande skall ske. Vidare kan man läsa att det holistiska perspektivet och att ”så intressefrön” möjliggör att individerna ges stor frihet att själva söka kunskap.

Denna övergripande syn bildar ett ramverk inom vilket individernas studier organiseras och sammanflätas till en helhet för att visualisera samband, kontexter och tidsperspektiv, trots att alla inte arbetar inom samma område samtidigt. Montessori menade att studier av detaljer skapar kaos om de inte föregåtts av en studie av en helhet. Detaljerna knyter man samman först när helheten är känd. Ett exempel på detta skulle kunna vara alfabetet, man kan inte göra ord och meningar innan man lärt sig alla bokstäver. ”Hur delen ska tolkas är beroende av hur helheten tolkas, och hur helheten tolkas är beroende av hur delarna tolkas” Gilje och Grimen (2003, s. 191). Claesson (2009) menar att livets mening byggs upp av de olika delarnas innebörd. Det betyder att denna rörelse mellan helhet och del är djupt existentiell och universell. Vi kan aldrig förstå ett föremål i sig själv- föremålet hänvisar alltid till sitt sammanhang, det vill säga en helhet. Här introduceras begreppet förförståelse, förförståelse är de erfarenheter vi har med oss in i varje given situation. Vidare kan man läsa i Claesson (2009) att detta betyder att varje människa skapar sin egen helhet mot bakgrund av sin förförståelse. Varje elev har sin förförståelse och däri ligger utmaningen för varje lärare.

Den didaktiska triangeln

Claesson (2009) redogör för en modell som kallas för den didaktiska triangeln, denna modell är så gammal så ingen egentligen vet när den uppkom. Den är enkel i sin uppbyggnad då varje spets i triangeln utgör eleven, läraren och stoffet, det vill säga de tre komponenter som alltid finns i undervisningssammanhang. Oavsett om läraren är närvarande eller inte så utgör den ändå en lika stor del som de andra två. Exempelvis om läraren sitter och planerar med utgångspunkt i sina böcker och inte har eleverna närvarande rent fysiskt så finns eleverna ändå där för att de är just eleverna planeringen är avsedd för. Man kan med den didaktiska triangeln belysa vilken del som just nu är i fokus och vilken eller vilka delar som inte för tillfället uppmärksammas. På detta sätt blir triangeln ett analytiskt verktyg i undervisning och forskningssammanhang.

Metod

Under metoddelen förklaras hur vi har gått tillväga i vår undersökning. Den innehåller en beskrivning av metod och avgränsning, urvalet av respondenterna, forskningsetik, databearbetning, studiens giltighet samt genomförandet av intervjuerna.

Avgränsning och intervju som metod

För att ta reda på vilka samarbetsformer som är bra att använda sig av mellan yrkeslärare och handledare har vi valt att arbeta med samtalsintervjuer som är en kvalitativ metod. Genom våra frågeställningar har vi velat undersöka vad yrkeslärare och handledare har för åsikter om samarbetet i dag och hur de tror att det skulle kunna utvecklas i framtiden. Vi har avgränsat oss till att intervjua yrkeslärare och handledare som har erfarenhet av att ha elever inom lärlingsförsöket och från den traditionella gymnasieutbildningen med arbetsplatsförlagd utbildning (APU). Vi är medvetna om att elevernas roll är lika viktig som yrkesläraren och handledaren i detta samarbete. Men på grund av den begränsade tiden som vår studie har tillgå så valde vi att fokusera på yrkeslärarna och handledarnas roller. Enligt Stukát (2005) är det viktigt att i analysen av studien finna vissa mönster, variationer eller uppfattningar, det är inte lika viktigt att veta hur vanliga de är som att veta att de existerar. Vi vill ta fram olika verktyg och samarbetsformer mellan yrkesläraren och handledaren. I vår intervjumetod har vi utgått från ett hermeneutiskt perspektiv som Gilje et al (1992) menar grundar sig i att tolka och förstå meningsfulla fenomen. Något som försvårar en sådan här typ av studie är att man som forskare skall tolka en värld som redan är tolkad. Intervjupersonernas förförståelse och bakgrund inverkar på deras sätt att förhålla sig till våra frågeställningar. För att kunna tyda svaren kan det vara av mening att veta lite om intervjupersonernas tidigare erfarenheter och utbildningar samt om deras uppfattning om kunskap och kunskapssyn.

I Johansson, Svedner (2010) kan man läsa att intervjun är djupgående men smal. Intervjun, framför allt den kvalitativa, är en av de metoder som används mest frekvent i examensarbeten i lärarutbildningen. Anledningen till det är att den ofta ger intressanta resultat om till exempel lärarens attityder, förkunskaper, värderingar och intressen och syn på elever, undervisning och planering samt förhållningssätt, målsättningar och planering. Intervjun ger, om den är rätt använd, kunskap som är direkt användbar i läraryrket. Vidare menar Johansson et al (2010) att man talar om två olika intervjutyper. Den första, kallas strukturerad intervju, som bygger på fasta frågor som ställs till samtliga deltagare i en undersökning. Den andra, kallas kvalitativ i vilken man använder sig av avsevärt friare frågeformuleringar som kan variera på olika sätt. Vi har valt att använda oss av den senare typen. I den kvalitativa intervjun är endast frågeområdena bestämda, medan frågorna kan variera från intervju till intervju, beroende på hur den intervjuade svarar och vilka aspekter denne tar upp. Syftet med den kvalitativa intervjun är att få så uttömmande svar som möjligt. Då måste frågorna anpassas så att den intervjuade får möjlighet till att ta upp allt hon eller han har på hjärtat.

Urvalsgrupp

För att få svar på våra frågor om hur samarbetet mellan yrkeslärarna och handledarna ser ut i dag och vad man skulle kunna vidareutveckla i framtiden har vi valt att inrikta oss på att intervjua två yrkeslärare från frisörutbildningen och två yrkeslärare från omvårdnadsprogrammet. Samtliga yrkeslärare i vår studie har erfarenhet av att arbeta med handledare som har eller har haft elever från lärlingsförsöket på sin arbetsplats.

Vi har också valt att intervjua fyra handledare, två från frisörbranschen och två från omvårdnadsyrket för att få en viss spridning har vi valt en handledare från en storstad respektive en mindre stad, som har erfarenhet av att handleda elever från lärlingsprojektet. Vi har även valt intervjupersoner med varierade ålder, kön och utbildningsnivåer för att täcka in så många grupper som möjligt. Populationen för vår undersökning är alltså yrkeslärare inom frisör, omvårdnadslärare samt frisörhandledare och omvårdnadshandledare som har erfarenhet av elever som varit ute på praktik genom lärlingsutbildningen.

Det finns olika aspekter som kan skilja handledarna inom frisöryrket från handledarna från omvårdnadsprogrammet. De har olika förståelse och olika bakgrund, utbildningsvägar olika sätt att se på begreppet kunskap. Detta påverkar deras syn på hur de ser på samarbetet mellan yrkeslärare och handledare. Man kan i Stukat (2005) läsa följande, vi har valt att använda oss av metoden strategiskt urval för att få en så stor spridning som möjligt. I en kvalitativ studie vill man oftast få en så stor variation av intervjupersoner som möjligt.

Forskningsetik

Vi har under arbetets gång följt forskningsetiken som man kan läsa om i Johansson et al (2010). De menar att en undersökning måste bygga på respekt inför de människor som deltar i studien. Deltagarna får inte föras bakom ljuset när det gäller undersökningens syfte. De ska ha fått möjlighet till samtycke för sin medverkan. De ska när som helst kunna avbryta sitt deltagande utan att behöva oroa sig för negativa konsekvenser. Deltagarna måste också ha möjlighet att få ställa frågor under arbetets gång. De ska vara säkra på att deras anonymitet skyddas. Av den färdiga rapporten skall det inte vara möjligt att identifiera de inblandade yrkeslärarna eller handledarna. Genom att följa dessa forskningsetiska anvisningar visar man respekt för de människor som deltar i studien. Man vinner förtroende och ökar motivationen hos de medverkande att delta konstruktivt i undersökningen.

Databearbetning

Stukat (2005) förespråkar vårt sätt att bearbeta data då vi valde att spela in intervjuerna och sedan transkribera dem ord för ord och till viss del sammanfattande. Hur vi bearbetade de olika delarna berodde på vilken fråga det handlade om och vilka följdfrågorna blev. Vi valde att genomföra intervjuerna med två intervjuare. Stukat (2005) skriver att man kan upptäcka mer genom denna metod. I Stukat (2005) kan man läsa att två personer kan uppfatta olika saker under en intervju. Risken med detta är att den som intervjuas av två personer upplever något slags underläge som kanske kan förändra svaret. I Trost (1997) kan man läsa att det kan vara ett gott stöd att vara två intervjuare om man är samspelade, det kan göra intervjun bättre och få en större informationsmängd och förståelse än om bara en intervjuade. Det finns risker med denna metod då man eventuellt inte är samspelade, då effekten kan bli den motsatta. Vi spelade in intervjuerna och sedan har de skrivits ner ordagrant och i sammanfattande form. Stukat (2005) förespråkar att man endast skriver ut intressanta delar av inspelningen, då man sparar mycket tid och dessutom bortser man från mindre intressanta delar i avsnittet. Vi har kategoriserat upp svaren utifrån transkriberingens sammanfattning. Vi har sedan försökt svara på frågorna utifrån detta material och sedan ställt de olika intervjuernas svar mot varandra och tolkat och analyserat detta.

Studiens giltighet

Reliabilitet enligt Esiasson, Gilljam, Oscarsson, Wägnerud (2007) betyder att studien skall ha en frånvaro av slumpmässiga eller osystematiska fel. I Stukát (2005) kan man läsa att reliabiliteten kan översättas till hur bra mitt mätinstrument är på att mäta – hur skarpt eller trubbigt det är. Den definieras ibland även som mätningens motstånd mot slumpens inflytande. Esiasson, et al (2007) skriver om vikten om att studien har validitet och validitet innebär att man mäter det man påstår att man mäter och att studien har en frånvaro av systematiska fel. Man kan läsa att ”Validitet kan betecknas som frånvaro av systematiska mätfel, medan reliabilitet innebär frånvaro av slumpmässiga sådana” nationalencyklopedin (2010-12-14). Som forskare måste man fråga sig om man undersökt det som var avsikten att undersöka. Kan vi i resultatet besvara de frågor vi ställt. Detta bör tänkas på under hela arbetets gång. En undersökning kan med andra ord ha god en validitet med ändå ha en dålig reliabilitet.

Vi är väl medvetna om vår oerfarenhet som intervjuare och att mer vana intervjuare säkert skulle göra intervjun till ett bättre mätinstrument än vad vi gjort. Men vi har gjort vårt yttersta för att förbereda oss och genomföra intervjuerna på ett så bra sätt som möjligt. Vi har skrivit ner stödord och arbetat oss fram med ett trattliknande intervjuförfarande där vi började med lite öppnare frågor som sedan snävades åt mot slutet av intervjun. Vi förberedde oss på eventuella följdfrågor och frågade hellre en extra gång så vi var helt övertygade över att vi förstått vad den intervjuade menat med sitt svar.

Genomförandet av intervjuerna

Vår första kontakt med intervjupersonerna på skola respektive arbetsplats har varit genom email där vi förklarade vilka vi var och syftet med vår studie. Vi tog sedan kontakt med personerna från respektive skola och arbetsplats via telefon och förklarade tydligt de forskningsetiska regler som vi nämnt ovan, vi var mycket tydliga med detta. Vi bestämde tid och plats för var intervjuerna skulle äga rum. Stukát (2005) menar att man kan träffa de intervjuade på dennes hemmaplan, i bostad, arbetsplats eller skola. Man eftersträvar alltid att den intervjuade ska få lugn och ro och känna sig så trygg som möjligt. Vi ville också att samtliga respondenter skulle få liknande förutsättningar, att de skulle få vara med att bestämma vilken miljö som kändes bäst för dem själva. Vi valde att jämföra frisörutbildningen med omvårdnadsprogrammet för att undersökningen skulle ge ytterligare en dimension av resultatet. Man måste som intervjuare vara medveten om risken för intervjuareffekter, det vill säga att man kan styra intervjun med sitt kroppsspråk och det kan påverka intervjusituationen negativt. Andra aspekter som kan inverka på intervjupersonen är synliga egenskaper hos den som intervjuar nämligen, kön, ålder och etnicitet med mera. Vi har under vår intervju försökt vara så neutrala som möjligt och försökt att inte styra in intervjupersonerna i några spår. Men på grund av vår oerfarenhet kan vi omedvetet ändå ha påverkat våra intervjupersoner på ett negativt sätt. Frågorna vi ställde till våra intervjupersoner varierade något, beroende på om de var ställda till yrkesläraren eller till handledaren. Varje intervjusituation blev unik och att olika följdfrågor ställdes ledde till att svaren blir mer varierande. Varje intervju har spelats in så att vi båda två kunde ha fokus på svaren och kunna ställa relevanta följdfrågor. Vårt syfte med frågorna till intervjupersonerna var att ta reda på hur samarbetet mellan yrkeslärare och handledare är och hur det skulle kunna förbättras, vad man som yrkeslärare har för kunskapssyn, det vill säga yrkeslärarens uppfattning om hur elever bäst tar till sig kunskap. Är lärlingsutbildningen ett bra sätt för elever att lära sig ett yrke?

Hur kan man vidareutveckla och förbättra samarbetet mellan yrkesläraren och handledaren på en lärlingsutbildning? Vi informerade respondenterna om att de kommer vara anonyma i vår slutrapport. Att frågorna endast kommer att beröra deras roll som yrkeslärare och handledare och hur de ser på samarbetet mellan skola och arbetsplats inom lärlingsförsöket.

Våra huvudfrågor till yrkeslärarna:

Beskriv din kunskapssyn:

1. Vilken är din syn på kunskap?
2. Vad anser du är viktig kunskap att lära ut/ in?
3. Vad ska eleverna lära sig i skolan för kunskap?
4. Tycker du som lärare att denna utbildningsform med mycket praktik är bättre jämfört med ett vanligt program?
5. Vilka kunskaper ska eleverna lära sig under praktiken?

Samarbetet mellan yrkeslärare och handledare:

6. Hur upplever du att samarbetet fungerar idag, mellan dig och handledaren?
7. Vad skulle du vilja ändra på för att få ett så bra samarbete som möjligt?

Våra huvudfrågor till handledarna:

Din handledarroll:

1. Varför är du handledare?
2. Vad har du för erfarenhet av att handleda elever som gått lärlingsutbildningen?
3. Vad tycker du är mer eller mindre väsentligt att lära ut på skolan respektive på praktikplatsen?

Din erfarenhet av samarbetet mellan yrkeslärarna och handledarna:

4. Hur upplever du att samarbetet mellan dig och yrkeslärare/skola fungerar?
5. Vad skulle du vilja ändra på för att få ett så bra samarbete som möjligt?

Resultat

Under resultatdelen kommer vi först att ta upp definitioner av begrepp som förekommer under intervjudelen. Sen en kort presentation av respondenterna, en sammanfattning av våra intervjuer, en sammanfattning av fältstudien - handledarutbildningen på Burgården (2010-11-24), en metoddiskussion slutligen kommer vi att redovisa en resultatdiskussion.

Definitioner

För att ni skall förstå olika delar av vårt resultat så definierar vi här vissa specifika begrepp som vi använt oss utav. Dessa begrepp är: APU, Audionom, examinator, gesäll och mästarbrev, pilotprojektet, privat godkänd frisörskola, traditionell lärlingsutbildning, validering, yrkesskola och slutligen yrkesutbildning på gymnasienivå.

APU - Arbetsplatsförlagd utbildning

På Skolverkets hemsida (2010-12-02) kan man läsa om den Kursplanestyrd utbildning som, på ett program, genomförs på arbetsplatsen utanför skolan. Den arbetsplatsförlagda utbildningen ingår i alla nationella program som har yrkesinriktning. APU skall omfatta minst 15 veckor. I den nya gymnasieskolan ”gy 11” kommer APU att ändra namn till APL (arbetsplatsförlagt lärande).

Audionom

Som audionom arbetar du självständigt med diagnostisering och rehabilitering av personer med hörselskador. Audionomer ingår även i multiprofessionella team som arbetar med habilitering/rehabilitering av hörselskadade barn/vuxna. SACO (2010-12-07). Sveriges akademikers centralorganisation.

Examinator

Är den person som av branschen är utvald och utbildad till att bedöma gesäll och mästarbrev. Utbildningen är på två dagar och styrs centralt via frisörföretagarna (SFF). För att få bedöma mästarbrev måste man ha ett mästarbrev och det samma gäller för gesällbrevet. Man måste uppdatera sin licens minst var tredje år för att få att få fortsätta att examinera.

Gesäll och mästarbrev

Frisörföretagarna ha i uppdrag från Sveriges hantverksråd att genomföra gesäll och mästarbrev inom frisöryrket. På frisörföretagarnas hemsida (2010-12-07) kan man läsa att det för att bli behörig frisör krävs att man har genomfört ett godkänt gesällbrev. Det innebär att du ska visa både teoretiska och praktiska kunskaper i yrket. Det krävs att du har genomfört ett delprov efter din avslutade grundutbildning för att erhålla ett gesällbrev. Både delprovet och gesällprovet kräver att du har lägst G, godkänt, i samtliga del och gesällprovsmoment. Vidare kan man läsa att: Mästarprov kan genomföras tidigast sex år efter gesällprovet. Det krävs minst VG, väl godkänt, i samtliga mästarbrevsmoment för att erhålla mästarbrev.

Pilotprojektet

En utbildning som testades 2005-2008 där eleverna var växelvis på skola och salong man tog in eleverna via betyg och frågade om några var intresserade av att lägga lite mer tid på sin utbildning, det vill säga 40 timmars veckor. De elever som var beredda att göra detta fick sedan genomgå ett intervjuförfarande där man frågade frågor som exempelvis rörde, intressen, familjens yrkesval, elevens hälsa och träningsintresse med mera. Av dessa intervjupersoner fick man sedan fram 18 drivna tjejer och killar som genomförde den så kallade branschrelaterade utbildningen. Under den branschrelaterade utbildningen var man ute på praktik i 52 Veckor. Klassläraren hade en tätare kontakt med handledarna än man brukar ha på den traditionella gymnasieutbildningen och gjorde uppföljningar med eleverna med jämna mellanrum. Projektet har tyvärr inte utvärderats och efter ett år så startades lärlingsförsöket upp som hade ett liknande kursupplägg som den branschrelaterade. Telefonsamtal med Carina Ladow (2010-12-08).

Privat godkänd frisörskola

Det finns olika typer av privata skolor, allt ifrån 6-18 månaders utbildningar. Med denna utbildningsväg så lär man sig grunderna i teori och praktik på skolan och sen avslutar man privatskolan med ett delprov, efter det så gör man 3000 färdigutbildningstimmar som avslutas med ett gesällbrev. Privatskolan betalas av eleven själv enligt Staffan Westman, utbildningschef på SFF (Sveriges frisörföretagare), via telefon (2010-12-07). För att en skola skall godkännas krävs att skolan, fram till gesällprovet, tar hand om eleverna genom att efter skoltiden t ex placera ut och följa upp eleverna på salong. Frisor.se (2010-12-07).

Traditionell lärlingsutbildning

Skillnaden mellan lärlingsförsöket och traditionell lärling är att den traditionella lärlingen, som förekommer än idag, gör hela sin utbildning på arbetsplatsen. Den traditionella lärlingen har ingen anknytning alls till skolan. Inom frisörutbildningen har man, för att slippa förväxling med lärlingsförsöket, bytt namn på den traditionella lärlingsutbildningen till traineéutbildning. I Säljö(2008) kan man läsa att när lärlingssystemet uppkom på medeltiden innebar det att regleringen av lärandet genom kunskapsförmedling och färdighetsträning, på ett tydligt sätt, separerades från familj och vardagsliv. Samhällets förändring i och med industrialiseringen ledde till att man var tvungen att skaffa sig yrkeskunskaper som lärling i en yrkesgemenskap. Det var nödvändigt för individen att lära sig både fysiska och intellektuella redskap inom yrket för att fylla en funktion i produktionen. Detta förutsatte att man för att få erfarenhet via lärlingsplatsen var tvungen att lära sig i specifika yrkesmiljöer. Lärlingen då som nu måste lära sig de grundläggande värderingar som finns i sitt specifika yrke. Samtidigt måste lärlingen observera hur mästaren/handledaren med sin erfarenhet hanterar olika situationer. Som till exempel att tala med kunder, klippa, städa, hålla i ordning.

Validering

Validering betyder "Värdering, särskilt av kompetens som varit svårt att mäta" Nationalencyklopedin (2010-12-03). På skolverkets hemsida kan man läsa att validering innebär en värdering av de kunskaper och färdigheter som individen skaffat sig genom studier, samhällslivserfarenheter och arbetsliv det vill säga både formellt och informellt ett exempel på en valideringssituation skulle kunna vara när en person utbildat sig i ett annat land och behöver mäta nivån på sin utbildningsnivå i förhållande till vår.

Yrkesskola

I Heedman (2009) examensarbete kan man läsa att 1970 förändras frisörutbildningen från att ha varit en yrkesskola med färdigutbildning till att bli en yrkesförberedande utbildning med gymnasiekompetens. För frisöreleverna innebar detta att man gick två år i skolan och därefter hade ett praktikår på salong då eleven följde ordinarie arbetstider och fick möjlighet att träna praktiskt i den verkliga arbetssituationen. Utbildningen avslutades med ett gesällprov.

Yrkesutbildning på gymnasienivå genom hantverksprogrammet

Innebar att man får sin yrkesutbildning genom sin treåriga gymnasieutbildning. I Heedman (2009) kan man läsa att hantverksprogrammet syftar till att ge de grundläggande kunskaper för arbete inom olika hantverksområden för produktion, reparation och service och till att utveckla insikter i företagandets premisser. Programmet syftar även till att ge grund för fortsatt lärande i arbetslivet och till eventuella framtida studier.

Presentation av respondenterna

Vi har intervjuat fyra handledare och fyra yrkeslärare med olika bakgrund, kön, utbildning och ålder från omvårdnadsprogrammet och frisörprogrammet. Vi omnämner respondenterna med LF1 och 2 för frisörlärarna och LO1 och 2 som är omvårdnadslärarna. Vi omnämner handledarna med HF1 och 2 för frisörhandledarna och HO1 och 2 för omvårdnadshandledarna.

Yrkeslärare omvårdnadsprogrammet:

Lärare omvårdnad, **LO1**: Har gått det korta lärarprogrammet i Göteborg för fyra år sedan, är utbildad audionom sedan och har arbetat med lärlingsförsöket sedan det började för två år sedan. Är utbildad handledare och håller i handledarutbildningar på sin skola.

Lärare omvårdnad, **LO2**: har gått en utbildning för länge sedan, men har arbetat med vuxenutbildning och är van vid att arbeta med validering i elva år. Har börjat arbeta med lärlingsprogrammet hösten 2010. Är från börja utbildad sjukgymnast och arbetade som det tills hon utbildade sig till lärare.

Yrkeslärare frisörutbildningen:

Lärare frisör, **LF1**: Har arbetat som frisör i 37 år och har en utbildning från en treårig yrkeshögskola. Har drivit eget företag, där man har haft elever som gått under utbildning på salongen. LF1 har dessutom varit anställd innan PF1 blev egen företagare. Idag arbetar LF1 heltid som frisörlärare på en kommunal skola har varit på samma skola sedan 2001, men blev behörig lärare 2004. Är utbildad och genomför en hel del valideringar inom frisöryrket.

Lärare frisör, **LF2**: Har arbetat som frisör i 23 år och utbildade sig som traditionell lärling på en salong. Har varit anställd och har erfarenhet av att handleda på salongen. Fick jobb som frisörlärare 2001, gick därefter lärarutbildningen och blev behörig lärare 2003. Arbetar på en stor kommunal skola. LF2 har erfarenhet av att utbilda en klass i ett ”pilotförsök” på en lärlingsliknande utbildning som gick ut 2008.

Handledare omvårdnad:

Handledare omvårdnad, **HO1**: Har arbetat på ett äldreboende sedan 2003, före det på gruppboende och som sjukgymnastikassistent. Gick en fördjupningsutbildning 2009 i kvalificerad geriatrik. Har arbetat med lärlingselever sedan försöket började för tre år sedan och även med vanliga APU elever.

Handledare omvårdnad, **HO2**: Kommer från ett annat land och är utbildad sjuksköterska i sitt hemland. Arbetar som undersköterska och har gjort det sedan 2003 på ett äldreboende.

Handledare frisör:

Handledare frisör, **HF1**: Driver en egen salong sedan tio år tillsammans med en kollega på en liten ort. Har både anställd personal och hyrstolar och elever under utbildning. Har erfarenhet av att handleda APU elever, trainee elever och har haft en av de ”pilotprojektselever” som LF2 hade i sin klass.

Är utbildad handledare och examinator samt att HF1 har gesäll och mästarbrev på både herr och damsidan. HF1 Har även en stor kunskap vad det gäller branschfrågor där det ingår mycket utbildningsfrågor och handledarkontakter.

Handledare frisör, **HF2**: Kommer från en stor stad där HF2 driver en liten salong med 2 anställda. Har arbetat som frisör i 8 år och har avlagt gesällbrev på både herr och damsidan. Har erfarenhet av att handleda APU elever och har även haft en trainee som gått på en godkänd privat frisörskola och sedan gjort sin färdigutbildning hos HF2. HF2 har ingen handledarutbildning.

Sammanställning av intervjuerna

Inledning

Efter att ha gått igenom vårt intervjumaterial, har vi kommit fram till att tid, kommunikation resurser och kontinuerlig utbildning är problem som måste utredas i lärlingsutbildningen. Detta för att förbättra samarbetet mellan yrkeslärare och handledare i framtiden. Under studiens gång har vi förstått hur viktigt det är vilken kunskapssyn lärare och handledare har och praktiserar. Våra frågor vi ställt under intervjuerna har varit av sådan karaktär att vi vill ta reda på vad yrkeslärarna och handledarna har för kunskapssyn och om det påverkar dem i sitt agerande gentemot eleverna. Vi har också försökt hitta viktiga punkter där vi kan se, hur man kan förbättra samarbetet mellan yrkeslärare och handledare. Vi har därför valt att strukturera upp vårt intervjuresultat med följande två huvudrubriker - Kunskapssyn och samarbete

Vi har under den tid som vi arbetat med denna studie fått möjligheten att delta på en handledarutbildning på Burgården (2010-11-24), utbildningen var riktad till yrkeslärare inom frisör som i sin tur skulle utbilda frisörhandledarna. Vi tyckte att detta var relevant att ha med i vår studie, då det framkom många bra argument för hur handledare i sin tur ska arbeta med eleven. Vi menar också att många delar av denna utbildning går att använda i alla yrkeshandledarutbildningar, då många argument var universella för alla handledare och elever. Vi har därför valt i vår studie att ha med en sammanfattning av vad som kom fram under denna utbildning. Vi kommer i resultat och i diskussion även att referera till denna utbildning.

Kunskapssyn

Kunskapssyn hos yrkeslärarna

Våra frågor till lärarna för att försöka få reda på deras kunskapssyn och vilken betydelse det har när man arbetar med lärlingarna var:

1. Vad är, enligt yrkeslärare viktig kunskap att lära ut?
2. Vad tycker du är mer eller mindre väsentligt att lära ut?
3. Vad tycker du som yrkeslärare att man ska lära sig i skolan kontra på praktikplatsen?

Samtliga yrkeslärare som vi intervjuade var överens om att kunskap är att förstå helhet. De menade att man ska lära ut delar men sammanhanget och helheten är det viktigaste i kunskapsförmedlingen. De menade att bara lära sig att rabbla upp massa fakta är inte kunskap. Som yrkeslärare ville de åt en djupare kunskap hos eleverna, det vill säga att förstå ett sammanhang. LO2 hade jobbat med validering och menade att man får kunskap genom erfarenhet. Hennes uppgift som lärare var att hitta de kunskaper som eleverna har med sig och bygga vidare från detta.

...hellre att eleverna har en förståelse och ett helhetstänk än att kunna rabbla massa faktakunskaper. Det är den djupare förståelsen vi är ute efter. (LO2, 20101207).

LO1 tog upp problem med yrkeslärare som arbetar med lärlingsutbildningen och som inte har en reflekterande kunskapssyn, han menade att det är svårt att arbeta med lärlingsutbildningen om man vill kunna ha kontroll. I denna utbildningsform menar han att man som lärare måste förlita sig på att eleverna når samma slutmål utan att man som lärare kan checka av varje moment och kursmål steg för steg på samma sätt som i en vanlig utbildning. Man måste för att arbeta med lärlingsutbildningen vara trygg med lärlingskonceptet. Yrkeslärarna som vi intervjuade trodde också att lärlingssystemet gav mer kunskap än en vanlig utbildning. De menade att deras slutmål blir att de kan gå ut i yrket med mer erfarenhet. LF2 tog upp att det gäller att ha ett gott samarbete med eleverna och att utmaningen ligger i att arbeta med grupper där man ska försöka hitta eleverna på deras individuella nivå. ”man skall tänka på vilken grupp man arbetar med, den stora utmaningen är att hitta alla på deras individuella nivå”. (LF2, 20101208)

Ett verktyg är att ställa frågor som till exempel, har ni pratat något om det här området? För att kunna utveckla elevens kunskap. Samt ett annat verktyg är skriftliga uppgifter som eleven ska visa för handledaren. Så att eleverna får kunskaper. (LO1, 20101207)

LO1 hade svårare att svara på vad kunskap är, men tyckte som de andra att det är att kunna ha nytta av sin kunskap. Även LF1 tyckte att frågan var svår men hade liknande kunskapssyn som de övriga yrkeslärarna. HF1 tyckte dock att det viktigaste för eleverna att lära sig är socialkompetens, att eleverna får en serviceanda. Hantverksmässigt ska eleverna skaffa sig en god grund och en god yrkeskunskap. LF2 uttryckte dock vikten i att man följde kursplanerna och målen noga.

Vilket motsäger LO1 och LO2 synsätt vilken innebär att man ska följa kursplaner och mål men på ett annat sätt än om man arbetar med lärlingsutbildningen. ”Man måste ha is i magen och förlita sig på att de slutligen når målen”. (LO2, 2010-12-07). LF2 ansåg också att man ska vara en bra och vuxen förebild, med moral och etik. LF2 ansåg att man som lärare ska vara trygg i sig själv när man går ut som lärare och klar över olika begrepp som till exempel kunskaper i värdegrunden. Hon menade att man skall stå med båda fötterna på jorden.

Man ska som lärare stå med båda fötterna på jorden. Man ska förmedla till eleverna att de har ett eget ansvar till att nå sin kunskap, som man måste plantera hos eleven, och att de aldrig blir bättre än vad de själva vill. Att vara pedagogisk och plocka ner kunskapen i små bitar är en av de viktigaste uppgifter man har som lärare. (LF2, 20101208).

Samtliga yrkeslärare tyckte att eleverna skulle lära sig den grundläggande teorin i skolan och befästa yrket på praktikplatserna. Men lärare LO1 menade att om de haft tillräckligt med tid och resurser samt en bra dialog med handledarna, hade man inte behövt lära eleverna någonting alls i skolan. Yrkeslärarnas uppgift skulle då bli att säkra elevernas kunskap på plats och förstärka där det uppkommer brister. LO1 ansåg att det som skiljde lärlingseleverna från en vanlig arbetsplatsförlagd utbildningselev (APU) var att lärlingarna blir bättre på bemötande och detta menade han att man inte kan lära sig på skolan.

LO2 ansåg att man som lärare skall fånga upp eleven där hon är, och att förbereda dem inför sin kommande praktik. Så att det inte blir som en chock för dem när de kommer ut i verkligheten. Som lärare ska man få eleverna att känna sig trygga och man ska kunna stötta eleverna exempelvis genom deras loggböcker. LO1 menar vidare att man måste ge verktyg till handledare, som gör att de förstår vad de ska förmedla till eleverna. LO2 menar att hon har upptäckt att det kan vara svårt för en undersköterska att själv kunna se vad de har för kunskaper. Har jag så mycket kunskap? Jag gör ju bara det jag brukar göra. Som lärare är det viktigt att lyfta handledarens roll. LO2 menar att kunskap är att man som lärare ska kunna ge elever, verktyg att kunna reflektera över. Till exempel ge dem frågor som hur mår patienten? hur var relationen? vad upplevde du och vad upplevde patienten? Man ska fördjupa elevens sätt att tänka.

Kunskapssyn hos handledarna:

Eftersom vi med vår förkunskap förstod att handledarna inte talat om begreppet kunskapssyn i samma utsträckning som yrkeslärarna gjort, så formulerade vi om frågan från att ha ställt frågan: Vilken syn har du på kunskap, till:

1. Varför är du handledare?
2. Vad har du för erfarenhet av att handleda elever som gått lärlingsutbildningen?
3. Vad tycker du som handledare att man ska lära sig i skolan kontra på praktikplatsen?

HF1 tyckte att hon ville lära ut och förvalta den kunskap eleverna fått med sig från skolan. I motsats till LO1 tyckte HF1 inte att man kunde lära eleverna allt på arbetsplatsen. HF1 ville inte att eleverna skulle ut på praktik från första dagen. Utan tyckte att de skulle ha en teoretisk grund innan de kom ut. Hon vill inte ha eleven från dag ett. Hon menar vidare att hon skulle vilja att eleverna gick ett helt år inne i skolan innan de kom ut på praktik för att få med sig så mycket teori som möjligt.

HF1 menar att man ofta märker att elever svarar ja på frågor om de kan, och så märker man sedan att de inte har fattat något alls. HF1 tyckte att man skulle lära sig grunderna i skolan såsom terminologi, företagstänk, kemi grundklippningar med mera. HF1 vill också att man skall lära sig och utveckla det praktiska kunnandet på arbetsplatsen. HF1 menade att viktig kunskap bland annat var att eleverna skulle lära sig servicetänk och bemötande av kunder och kollegor. Skolan ska lära ut grunderna och hon ville att eleven skulle utvecklas i praktiken för det är där eleverna möter verkligheten.

Skolan ska lära ut grunderna och jag vill att eleven ska utvecklas i praktiken för att få lära sig i verkligheten. Jag vill inte ha eleven från dag ett. Jag vill att de ska ha en teoretisk grund innan de kommer ut i praktik. Så kan man utveckla eleven från den teoretiska bakgrunden. Detta är ett vanligt problem. Eleverna vågar inte säga till att de inte förstår. (HF1, 20101203).

HO1 menade först som LO1 att om de haft tillräckligt med resurser skulle man kunnat lära dem allt ut på arbetsplatsen. Men när hon tänkte efter en stund ångrade hon sig och menade att denna växelverkan mellan praktik och utbildning var det bästa. HO1 tyckte att det var intressant att få lära ut. Hon tyckte att processen att handleda var intressant. Hon tyckte det var intressant att få tillfälle över att reflektera över sitt arbete och att etablera relationer. Hon menade att det var detta som handledning gick ut på. Hon menade vidare att det ställdes mycket krav på handledarna i dag, då man ska reflektera och det tar tid. HO1 hade arbetat med lärlings elever från det att lärlingsförsöket startade. Hon menade som de andra handledarna att man ska lära sig teorin i skolan och det praktiska på praktikplatsen. Men hon menade att teorin och verkligheten oftast inte går hand i hand. "Man skall lära sig vissa grunder, teoretiska grunder. Men teori och verklighet går ju oftast inte hand i hand." (HO1, 20101208). Hon menade att man som handledare måste börja med en introduktion när eleven kommer ut på arbetsplatsen för att eleven skall känna sig hemma.

HO2 menade att det krävs ett stort intresse om man ska vara handledare. Alla kan vara handledare men alla kan inte vara bra handledare. HO2 såg på kunskap som att det var en utmaning att förmedla den till eleven. HO2 kände sig stolt och utvald att vara lärlingshandledare. Hon tyckte vidare att det var en utmaning att få kunna förmedla sin kunskap och kunna forma en blivande kollega. Hon påtalade att hon var en del av elevens yrkesframtid. Hon betonade också vikten med att hela arbetsgruppen måste ta sitt ansvar när det kommer en lärlingspraktikant inte bara hon som handledare själv. HO2 tyckte även hon som de andra handledarna att man skulle lära sig det teoretiska i skolan och det praktiska under praktiken. Detta var gemensamt för samtliga handledare var att de tyckte att man skulle få den teoretiska kunskapen genom skolan och den praktiska kunskapen på praktikplatsen.

HF2 såg det ur en annan synvinkel och tyckte till motsats från de andra att man lär sig även teori på praktiken och att man kopplar ihop praktik och teori under just praktiken. "Jag anser att teori och praktik går ihop. Jag har ju kunskapen och kan lära ut både teori och praktik." (HF2, 20101210). Man skall forma eleverna in i yrket och de skall inte tro att man kan glida igenom utbildningen utan att anstränga sig. HF2 var av den åsikten att eleverna idag tror att man får allting gratis och att det skulle man enligt HF2 försöka att ta ur dem. HF1 var av samma åsikt vad det gällde att eleverna idag tar lite lätt på saker och att de inte alltid är beredda på att ge det lilla extra. HF2 ville forma eleverna så de skulle bli som henne själv och försöka att få en framtida medarbetare som kunde ta över hennes kunder.

Sammanfattning kunskapssyn

Yrkeslärarna har en kunskapssyn som är inriktad på att se en helhet, inte så mycket på att rabbla fakta. Yrkeslärarna var även inne på att erfarenheterna är kunskap. LO1 menade att det blev problem att arbeta med lärlingssystemet om man inte hade den reflekterande kunskapssynen. LO1 menade att det var svårt att ha samma kontroll på vad eleverna lär sig när man arbetar med lärlingsutbildningen jämfört med ett vanligt program. Handledarna talade om att eleverna ska lära sig teori i skolan och det praktiska på arbetsplatsen. Endast en av handledarna tyckte att de skulle kunna lära sig och att de redan lärde sig teori på arbetsplatsen. En av handledarna påpekade att hon var mästaren som skulle lära ut sin kunskap till eleverna.

Samarbete

Frågor till yrkeslärarna:

För att få fram hur, lärarna tyckte att samarbetet fungerade och hur det skulle kunna förbättras frågade vi följande:

1. Hur upplever du att samarbetet mellan dig och handledaren fungerar?
2. Vad skulle du ändra på för att få ett så bra samarbete som möjligt?

LO1 tyckte att samarbetet fungerade bra, men det går alltid att förbättra. Man måste ha en kontinuerlig dialog med handledaren. LO1 tyckte att man skulle kunna förbättra samarbetet genom att bland annat ge handledarna en grundstruktur. LO1 menade att det största problemet är att det finns för få praktikplatser att få tag på. Detta problem talade både omvårdnadslärarna och frisörlärarna om som ett stort hot mot respektive bransch. Detta leder till att det är svårt att få kontinuitet bland handledare. LO1 tog även upp vikten av att man kan matcha de handledare och elever som man kunde tänka sig fungerade bra ihop. ”Att man skulle arbeta med handledare som man känner och kunna matcha eleverna med de olika handledarna man har att välja på.” (LF1, 20101208). LF2 tyckte däremot inte att man skulle satsa på de handledare som inte vill vara handledare. LF2 tyckte till skillnad från de övriga yrkeslärarna att det inte var någon större skillnad på att vara lärare i en vanlig arbetsplatsförlagd utbildning (APU) klass i jämförelsevis med en lärlingsklass.

För mig är det ingen skillnad att vara lärare för en lärlingsklass jämförelsevis med en APU-klass. Mitt uppdrag är i första hand att arbeta här på skolan och i första hand jobba efter styrdokumentet. När man arbetar med lärling är problemet att man har för lite tid. (LF2, 20101208).

LF2 tyckte att det största uppdraget man hade som yrkeslärare var i skolan och ville inte lägga sin tid på att åka ut och hälsa på handledare och elever så mycket, LF2 ansåg att man hade för lite tid till besöken, och att det då var viktigare att lägga denna tid i skolan. LF2 menade att uppdraget i första hand var att arbeta efter styrdokumentet inne på skolan. LF2 upplever att många handledare är osäkra på sin handledarroll, och menar att de har så mycket tyst kunskap, som de har svårt att få ut i ord.

LF2 menar vidare att handledarna borde vara lite mer tacksamma att det kommer ut frågvisa elever. Man lär sig jätte mycket av eleverna bara men försöker att se det. LO2 belyste till motsats från LF2 vikten med att handledarnas kunskaper måste stöttas. Det viktigaste menade LO2 var att man måste arbeta med samma handledare år efter år. Det vore det mest optimala. LO2 Menar i stället att man ska stötta de handledare som har det svårt i med sin handledarroll. LO2 belyste att det i dag fungerar bra i samarbetet mellan de handledarna som de känt en längre tid. Problemet ligger i att det finns för få praktikplatser att samarbeta med. Hon sa att hon inte alls var nöjd med detta, många praktikplatser låg långt bort och det var svårt att hitta tider som passade med de olika handledarna. Idag får man som lärare lägga alldeles för mycket tid på att leta praktikplatser. Vi kommunicerar olika med olika handledare. En del via mail, andra via telefon. Vi kommunicerar även olika mycket med olika handledare. De handledare som vi känner menar vi att vi inte behöver lägga så mycket tid på, som vi behöver göra på de som är nya. LO2 säger vidare att mycket mer tid skulle behövas lägga på de oerfarna handledarna. LO2 tyckte också att de skulle behöva mer resurser för att utveckla samarbetet. Ett konkret förslag som LO2 hade var att man skulle kunna förbättra handledarträffarna genom att lägga dem ute på arbetsplatserna. "...vi skulle behöva mer resurser för att utveckla samarbetet. Man kanske kunde träffa och göra handledarträffarna ute på verksamheterna." (LO2, 20101207).

LF1 tyckte att samarbetet fungerade både bra och dåligt. Ibland fungerar det alldeles utmärkt men vissa handledare som tar en elev tror att eleven ska veta allting från början. Om det inte fungerar så försökte LF1 att ge handledarna mer information. LF1 tyckte att man ibland lade för mycket tid på handledare som inte ville vara handledare. LF1 tyckte att man skulle släppa dessa handledare och i stället försöka hitta bättre handledare. Konkreta saker som LF1 menade var att man skulle kunna förbättra i samarbetet mellan handledare och lärare var att man skulle arbeta med handledare som man känner och matcha ihop dem med "rätt" elever. På frågan om hur samarbetet mellan lärare och handledare fungerar svarade LF1 följande: "Både och, ibland fungerar det alldeles utmärkt men vissa handledare vill ta en elev och tror att den eleven ska veta allting". (LF1 20101208). LF1 tyckte vidare att personer som varit i yrket många år måste uppdatera sig om hur eleverna fungerar och att påvisa att samhället har förändrats. I dag fungerar inte elever som de gjorde för 25 år sedan. LF1 avslutar sin intervju med att de största bekymren är tid och resurser.

Frågor till handledarna:

För att få fram handledarnas åsikter om samarbetet och vad man kan förbättra ställde vi frågorna:

1. Hur upplever du att samarbetet mellan dig och yrkeslärarna fungerar?
2. Vad skulle du vilja ändra på för att få ett så bra samarbete som möjligt?

Alla handledarna eftersträvade bättre struktur i samarbetet mellan yrkeslärare och handledare. HF1 tyckte att man skulle ha kontakt med yrkesläraren varannan vecka och då gärna via mail eller loggbok. Detta tyckte HF1 skulle vara betygsgrundande vilket det redan är på omvårdnadsprogrammets lärlingsutbildning till skillnad från frisörutbildningen. Men både omvårdnads och frisörhandledarna tyckte att man skulle kunna få en bättre struktur, och att det skulle vara tydligare instruktioner från skolan om vilka mål eleven skall uppnå. HF1 efterfrågade en tydligare planering för hela året. HF1 tyckte att samarbetet mellan yrkeslärarna och handledarna fungerade sådär.

HF1 tyckte att det var fel att man inte fick någon ersättning när man hade lärlingar. Vilket leder till att man inte bokar av tid till sin elev. Man får helt enkelt handleda mellan kunderna. HF1 efterfrågade mer tid, pengar och regelbunden kontakt med yrkesläraren.

HO1 ansåg att hon haft ett bra samarbete med den yrkesläraren hon arbetat med, hon har då haft en speciell yrkeslärare som hon ska kontakta om det är något HO1 undrat över. Det som HO1 skulle velat ändra på är, återkommande hos både yrkeslärare som handledare och det är att de har för lite tid och för lite resurser. Hon efterlyste också mer struktur i samarbetet och mer föreläsningar på det pedagogiska området, hon menade att fortbildning behövs för att fortsätta växa. Det är inte bra att gå en handledarkurs och sedan ingen fortbildning. Ett annat konkret exempel som HO1 hade var att det skulle kunna bildas nätverk för handledare mellan olika enheter som arbetar med lärlingsutbildningen. Detta ansåg även LO2 vara ett bra sätt att samarbeta på.

Vi vill ha lite mer tid och struktur i samarbetet. Även få lite föreläsningar på det pedagogiska planet. Fortbildning behövs så att man fortsätter att växa. Inte att man har en handledarkurs och sedan inget mer. Bilda nätverk, mellan andra enheter som arbetar som lärlingshandledare. (HO1, 20101208).

HO2 var också ute efter mer tid, speciellt mer utbildning för handledare då de ansåg att de var för lite ersättning för så mycket arbete som man lägger ner på lärlingseleven. HF1 ansåg att det var för lite träffar med yrkeslärare och andra handledare. Man kan se att alla handledare efterfrågade mer lärarkontakt, utbildning och då som HO2 menade inte bara en handledarutbildning när man är ny som handledare, utan en kontinuerlig uppdatering. HF2 ville även att eleverna skulle vara ute på praktik i slutet av veckan då det var mer att göra på salongen. Till skillnad från HF1 som önskade att eleverna skulle vara ute i början av veckan då det var mindre stressigt och HF1 skulle då kunna avsätta mer tid för handledning. HF2 menade att det kostar pengar att ha en elev och det minsta man skulle kunna göra som tack var att ha ute eleverna de dagar då de kan generera lite pengar. HF1 menade till skillnad från HF2 att om man får in eleven snabbt i arbetet genom att avsätta lite mer tid i år ett och i början av år två så skulle eleven kunna "ge" lite mer i slutet av utbildningen då det var meningen att eleven skulle ha mer kunder och komma in i salongen mer och mer för att i framtiden förhoppningsvis kunna få ett jobb där hon kan dra runt sin lön. HF1 hade en vision om hur det skulle kunna fungera i de bästa av världar:

Eleven hade varit på skolan mycket första året, så att de hade fått en teoretisk grund att stå på. Funnits ett färdigt koncept när man har en lärlingselev, som jag som handledare kan följa och fylla ifrån början. Plus att man skulle ha eleven på måndag och tisdag då den kan få mer hjälp av mig som handledare. (HF1, 20101203).

Sammanfattning samarbete

Både yrkeslärarna och handledarna tyckte att man för att kunna förbättra samarbetet mellan alla parter behövs mer:

- Tid
- Resurser
- Handledarutbildningar med uppföljningar
- Bättre struktur från skolan
- Bilda nätverk mellan handledare
- Föreläsningar
- Skapa trygghet och kontinuitet i samarbetet

Alltså har både yrkeslärare och handledarna en liknande syn på hur man ska kunna förbättra samarbetet mellan yrkeslärare och handledare.

Fältstudie handledarutbildning Burgården 2010-11-24.

Kursledaren menade att ett bra samarbete, mellan yrkeslärare, handledare och elev, måste ligga i fokus. Hon menar att man skall möta sin elev på ett sätt som motsvarade ens egna förväntningar när man själv var elev. Men man måste fokusera på hur elevens verklighet ser ut i dag. Vi lever idag i ett informationssamhälle och det har hänt mycket i samhället på bara tio år. Så hur man tänkte om sin praktikplats för tio år sedan stämmer oftast inte in i på dagens elevers mål och önsknings. Man måste som handledare fokusera på vad elevernas förförståelse, vad har de med sig i bagaget? Som handledare kan man inte utgå från att alla elever är likadana och har ett lika brinnande intresse för yrket som man själv har. Forsell (2008) skriver om hur Vygotskij framhåller betydelsen av att människor utvecklas och lär sig i samhälleliga och historiska sammanhang. Vad de har för tidigare erfarenheter och hur elevens vardag ser ut. Utbildaren menar att elever i dag kommunicerar via sms och mail i stor utsträckning, och att man som handledare kan förstärka och komplettera sin kommunikation med att använda sig utav just elektronisk kommunikation.

Kursledaren menar också att när eleven kommer till sin praktikplats för första gången så kommer så är det en helt ny värld för dem, och som handledare måste man vara uppmärksam på detta. Som handledare måste man försöka få en uppfattning om den elev som kommer till praktikplatsen. Var och en måste finna sin väg till att arbeta med eleverna och det är viktigt att locka fram deltagarnas inneboende resurser. Vidare beskriver de att den miljö och den kontext lärlingen eller praktikeleven vistas i utgör de egentliga utbildningsverktygen. Handledaren och dennes handledning ses inte som mer betydelsefull än andra miljöfaktorer. Hela miljön med handledare, andra färdigutbildade, andra elever, lokaler, kunder, patienter, yrkets status i samhället och så vidare, bidrar till lärlingens eller elevens utveckling mot ett yrkeskunnande.

Lärlingen kommer att ingå i en praxisgemenskap som är yrkes och arbetsplatspecifik. Praxisgemenskapen är de yrkesverksammars arbete och gemensamma förståelse av vad de arbetar med och hur integreras i deras liv och gemensamma förståelse av vad de arbetar med och hur arbetet påverkar deras liv och arbetsgemenskap. Kursledaren menar vidare att man måste möta eleven och dess behov, men man måste som handledare vara tydlig i sin kommunikation och inte ta någon eller något för givet.

Är man otydlig i sitt sätt att kommunicera om hur saker fungerar på arbetsplatsen, så kan det leda till konflikter och problem.

En tydlighet i information om arbetstider, ansvarsroller, klädkoder, och vilka förväntningar man har på eleven minskar risken för missförstånd. Eleven måste samtidigt få utvecklas och lära sig av sina misstag, "learning by doing".

Kursledaren beskriver handledarens respektive elevens roll.

Handledaren:

- Att lyfta eleven genom motivation och genom att koppla ihop teori med praktik.
- Man ska som handledare ställa rimliga krav på sin elev.
- Man ska skapa laganda och se till att eleven känner sig som en i laget.
- Man ska delge sina kunskaper och erfarenheter.
- Kunna ta tag i konflikter om det skulle uppstå.
- Skapa en bra atmosfär.

Eleven:

- En egen målsättning.
- En inre motivation om viljan att lära mer och vara mottaglig.
- Eleven har huvudansvaret för sitt lärande.
- Eleven ska veta och ta reda på vad som krävs för att nå sina mål.

Handledaren och eleven måste avsätta tid och gå igenom gemensamma och individuella mål. Det är viktigt att eleven skriver loggbok vilket ska leda till att eleven reflekterar och analyserar sin kunskap som den har lärt sig. Samt att yrkesläraren och handledaren kan kommunicera via denna.

Diskussion

I vår diskussionsdel kommer vi först att ta upp vår metoddiskussion, sedan en resultatdiskussion där resultat av kunskapssyn och samarbete kommer att redovisas, ett stycke om de ”verktyg” som vi tagit fram ur vårt resultat och en slutdiskussion som avslutas med ett stycke om eventuell fortsatt forskning.

Metoddiskussion

Vår avsikt med detta arbete var att få en djupare förståelse för hur yrkeslärare och handledare samarbetade inom lärlingsutbildningen. Vi ville lyfta fram bättre samarbetsformer och se hur rollerna förändras när man arbetar med lärlingsutbildningen. Från att man som lärare har full kontroll i skolan på vad de lär sig teoretiskt och kan checka av deras kunskapsmål till att få lita på att handledarna lär ut en stor del av de viktigaste kunskaperna till eleven. Våra intervjuer med yrkeslärarna och handledarna var av en friare struktur och vi var medvetna om att detta lätt kan leda till att man leder in de intervjuade till det svar som vi önskar att få. Frågan *Vad är kunskap* under intervjuerna med yrkeslärarna var inte helt lätt för dem att svara på. Men vi bestämde oss för att ha kvar den då vi ansåg att det kan vara bra för dem att reflektera över detta viktiga begrepp. Enligt vår uppfattning hade de olika svårt att svara på frågan beroende på deras bakgrund, hur nyutbildade de var samt hur mycket de reflekterat över ordet kunskap och kunskapssyn. Vi upplevde att de som inte utbildat sig på länge eller inte arbetat med validering hade svårare att svara på frågan. Men vi beslutade att ha med frågan i alla fall och i efterhand ser vi att vi bara hade kunnat precisera den lite bättre. *Frågan varför är du handledare?* Kunde vi också ha preciserat något bättre, då handledarna upplevde att det var svårt att svara på frågan. Vi ville också att de intervjuade skulle få reflektera och tänka över sin roll som handledare innan de svarade. Vi är medvetna om att vi kan ha påverkat de intervjuade så att de svarat som vi ville.

Urvalet av intervjupersonerna var viktig, vi funderade vilka vi skulle välja. Vi kom fram till att det var viktigt att välja yrkeslärare och handledare som var väl insatta i lärlingsprogrammet men som även hade erfarenhet av valig arbetsplatsförlagd utbildning (APU). Vi ville jämföra två olika program som hade arbetat med denna utbildningsform. Vi valde då ett omvårdnadsprogram och en frisörutbildning för att vi själva hade erfarenhet från dessa inriktningar. I och med detta hade vi en viss förförståelse om hur samarbetet var på både omvårdnadsprogrammet och frisörutbildningen. Vi tror att detta har påverkat vår studie både positivt och negativt. Det är både positivt och negativt att ha en förförståelse när man går in i en studie, det är på grund av vår erfarenhet som vi uppmärksammade att rollen som yrkeslärare förändras i och med att man överlämnar mycket av ansvaret på handledarna. Vi märkte då på våra olika arbetsplatser att detta ibland skapade problem för vissa lärare och handledare. Vi ansåg på grund av vår erfarenhet att detta område var viktigt att utforska och försöka se lösningar på hur man kan samarbeta bättre mellan yrkeslärare och handledare. Det negativa med att gå in i en studie med erfarenhet är att man kan ha förutfattade meningar om hur det fungerar, vilket kan leda till att man styr studien i den riktning man själv önskar.

Vi har utfört studien på platser där de intervjuade känt sig trygga. Intervjuerna tog i cirka 20 minuter och skedde under dagtid. Vi upplevde att respondenterna kände sig trygga och vi blev inte avbrutna mer än en gång då vi satt lite dumt på ett äldreboende, då en trevlig boende kom och ville trola för oss.

Vi tror dock inte att detta avbrott hade någon större inverkan på respondenten eller på oss. Vi kände att denna handledare hade begränsad tid till sitt förfogande och att vi då skyndade på något, vilket kan ha påverkat vårt resultat. Vi var tydliga med att tala om för alla inblandade att vi under transkriberingen utlämnade sådant som vi ansåg vara känsligt. Vi var även tydliga med att de inte skulle kunna känna igen vem som har sagt vad.

Vi anser att valet av våra respondenter har gjort att vi kan lyfta fram mönster och problem som finns i samarbetet mellan yrkeslärarna och handledarna. Vi har också kunnat dra slutsatser och fått fram konkreta förslag på hur man ska kunna förbättra samarbetet vidare. Vi utesluter dock inte att om någon skulle vilja göra om vår undersökning så skulle det kunna bli så att man finner ett annat resultat. På grund av att detta är en kvalitativ undersökning. Enligt Trost (2005) så söker man i en kvalitativ undersökning efter respondenternas egna uppfattningar. Man skall försöka förstå individens sätt att resonera eller reagera och urskilja varierande handlingsmönster.

Resultat diskussion

Vårt syfte med studien var att se vad yrkeslärare och handledare har för olika för kunskapssyn och vad detta har för betydelse när man arbetar med lärlingsutbildningen. Syftet var också att se närmare på hur samarbetet fungerar och hur det kan förbättras mellan lärare och handledare. När vi gick igenom vårt intervju-material kom vi fram till att det är av relevans att lärare och handledare har en liknande kunskapssyn och att samarbetet kan förbättras. Vi använde oss av dessa två huvudrubriker – kunskapssyn och samarbete. Vi har genom vårt arbete fått en god insikt i vilka problem som ligger till grund för att samarbetet inte alltid fungerar optimalt. Vi själva har också fått en större förståelse för hur man kan arbeta som yrkeslärare för att stötta handledarna i deras roll. Till grund för detta ligger även att vi fördjupat oss i den litteratur som berört dessa områden.

Resultat kunskapssyn

Vi belyser i detta arbete att det finns olika kunskapssyner, vi menar med det att den reflekterande varianten är lättare att arbeta efter då man inte ser kunskap som något slutgiltigt som man kan checka av. På en lärlingsutbildning måste man ha tålamod och se hela elevens inlärningsprocess. Molander (2009) har inspirerat oss när vi talar om begreppet kunskapssyn. Han tar upp just att den reflekterande kunskapssynen handlar om att vidareutveckla sin kunskap individuellt. Han skriver vidare att han anser som vi, att kunskapsreflektion är viktigare än en traditionell kunskapssyn som han beskriver som en paketslösning. Alla handledare i vår undersökning pratade om att de lärde sig mycket själva av att handleda eleverna. ”Man får tänka till och försöka sätta sig i i elevens situation, man kan inte bara säga att man gör på ett visst sätt för att det blir bra då” HF1 (2010-11-29). Det upplevdes som att handledarna tyckte att det var svårt att bryta ner vissa delar av kunskapen i små delar, och två av de fyra handledarna var medvetna om att de var tvungna att se varje elevs kunskapsnivå för att kunna hjälpa dem framåt. I Forsell (2008) skriver Ahlquist, Gustafsson, Gynther, om Montessoris pedagogik där hennes mål är att locka fram elevens förmåga till inlevelse, att kittla fantasin, väcka elevens inlevelseförmåga och presentera en helhet som hon menar är en förutsättning för att lärande skall ske. En av frisörlärarna ansåg att det var av stor betydelse att få eleven att inse att de själva har huvudansvaret för att få kunskap.

Ahlquist et al (2008) beskriver att det holistiska perspektivet är att så intressefrön som möjliggörs att eleverna själva söker sin kunskap. Vi menar också att det som yrkeslärare är viktigt att försöka fånga elevernas egen drivkraft till att vilja lära sig mer och att man som lärare ska presentera en helhet för eleverna. I Forsell (2008) kan man läsa vad Sundgren skriver om pedagogen John Dewey som också framhåller att lärarnas främsta uppgift är att utveckla elevernas förmåga att ställa upp mål för det egna handlandet. Att söka olika medel för att förverkliga de mål man satt upp och att kunna bedöma följderna av de medvetna handlingarna.

Vi har i vår studie kommit fram till att det är av stor vikt att låta handledarna bli mer införstådda i kunskapsbegreppet. Vi anser att många handledare är duktiga på att lära ut, fast att de själva inte ser sin egen kunskap. En av frisörhandledarna ansåg att hon inte var lika pedagogisk som yrkeslärarna är. Men när hon förklarade hur hon som handledare arbetar med bedömning för att belysa elevernas kunskap, ansåg vi att hon faktiskt är väldigt pedagogisk utan att veta om det själv. Vi menar att vi i denna studie har kommit fram till att man som lärare har en otroligt viktig roll, att stötta och belysa handledarnas kunskap så att de får stimulans och motivation till att vara handledare. Då menar vi att det är viktigt att man som lärare är klar över sin egen kunskapssyn. Kveli (2008) menar att det är viktigt att som lärare kunna tolka sin kunskap och kunskapssyn. Lärarna påverkas av olika krav, förväntningar och kulturella traditioner. När vi frågade vad de har för kunskapssyn märkte vi att frisörlärarna hade betydligt svårare att svara på denna fråga. Med detta menar vi att frisörlärarna kanske inte lyfter upp begreppet kunskapssyn i sitt arbete tillsammans med andra kollegor. Men intressant var att när frisörlärarna till sist svarade på frågan så hade de trots allt en liknande syn på kunskap som omvårdnadslärarna. Vilket innebär att man inte skall kunna rabbla upp fakta utan kunskap är när man kan sätta in den i sin kontext, de hade en reflekterande kunskapssyn. Båda omvårdnadslärarna hade erfarenhet av att ha arbetat med en lärare som hade den mer traditionella kunskapssynen, där läraren stod och ”mässade”, alltså läraren stod för all kunskap som skulle förmedlas till eleverna. Efter att läraren har ”lärt” eleverna allt den kan skall man göra ett prov och kolla av kurs för kurs att eleverna har fått med sig all kunskap som krävs. Denna lärare med den traditionella kunskapssynen hade fått sluta att arbeta med lärlingsutbildningen då den känt att den tappat all kontroll över elevernas inläring. Båda omvårdnadslärarna ansåg att man som lärare måste vara trygg när man arbetar med lärlingsutbildningen och tänka att kunskapsinläringen är individuell och tar olika lång tid för alla. Det viktiga är att man uppnår sina mål, inte när man uppnår dem. Vi har genom detta kommit fram till att det är lättare att arbeta med lärlingsutbildningen när man föredrar den reflekterande kunskapssynen. Inspirerade av Molander (2009) menar vi att det emellertid är viktigt att man som yrkeslärare har en reflekterad och medveten kunskapssyn. I undersökningen kom det fram att även en del handledare har det traditionella synsättet där de ser sig själva som en mästare som bär på all kunskap som de skall lära ut till eleven. Ett exempel på detta var att en av omvårdnadshandledarna ansåg att det var hon som bar på en massa kunskap och att det, på ett ”mäster vis” var hon som skulle lära ut all sin kunskap till eleverna. Vi menar att hennes bakgrund kan ha betydelse för hur hon ser på sitt handledarskap, hon var utbildad i ett annat land och eventuellt kan de se på kunskap utifrån ett annat perspektiv. Säljö (2008) menar i det sociokulturella synsättet att det är samtalet mellan mästare och elev som för kunskapen framåt. Man ska låna kompetens från erfarna personer, men man skall inte utsätta nybörjare för instruktion och förvisa nybörjaren till den traditionella rollen som en passiv lyssnare. Vygotskij som står för detta sociokulturella synsätt menar också att ens bakgrund såsom kultur, arv, uppväxtmiljö med mera har stor betydelse för hur man samspelar med andra.

I Lauvås et al (2001) kan man läsa att det är just detta som är inledningen och själva utgångspunkten för handledningen. Det är här den stora utmaningen ligger, att ta fram den punkt där den handledde befinner sig och starta just där. Som handledare tar man allt som oftast utgångspunkten i målen och yrkeskraven, som om allt startade vid en punkt. När det i själva verket är i relationen mellan den plats den lärande befinner sig och dit han är på väg som är relevant. Vidare menar Lauvås et al (2001) att det inte bara finns en sanning, det vill säga att det inte bara finns ett rätt. Att det bara skulle finnas ett rätt sätt att uppfylla och utforma en yrkesroll tillhör det förgångna. En Handledare skall avstå från att försöka formulera universella förklaringar och i stället handleda med en didaktisk reflektion som grundtanke. Vi tror att ett viktigt verktyg som vi som yrkeslärare skall ge till handledarna är att få dem att förstå att de som handledare inte skall överföra sin egen kunskap utan att de skall inspirera och motivera eleverna till att hitta egna vägar till att vilja lära mer. Men paradoxalt nog ser vi att den traditionella kunskapssynen, där yrkesläraren eller handledaren är mästern, också kan fungera bra. Eleven måste få en chans till att få se och lära av en så kallad mästare. Molander (2009) menar att kunniga människor har en blick för vad som är väsentligt och ska ta ett ansvar för att det de gör leder till goda resultat. Vi menar då att det är viktigt att eleverna styrs och lär sig mycket utav sin handledare, som måste pendla mellan att vara en mästare till att sitta ner och reflektera med eleverna och att de själva får prova på att göra och lära sig själv. Molander (2009) skriver också att det finns en paradox i lärandet. Eleven kan inte från början förstå vad den ska lära sig, den kan endast förstå det genom att göra det han ännu inte förstår. Vi anser som Molander (2009) att man skall stå trygg i en eller annan kunskapssyn, så trygg att man kan utvecklas genom kritiska diskussioner och egen kunskapsreflektion.

Vår roll som yrkeslärare är, som vi ser det, att försöka uppmärksamma handledarna och stötta dem i sin roll, och belysa ordet kunskapssyn så att handledarna känner mer trygghet i begreppet. Begreppet var ju även svårt för vissa yrkeslärare att beskriva. Vi menar att frågan: Vad har du för kunskapssyn? Som vi ställde till yrkeslärarna var för svår. Men samtidigt inser vi att lärarna i och med denna fråga fick sig en tankeställare. Vad har jag egentligen för kunskapssyn och vad har det för effekt när jag arbetar med elever och handledare.

Resultat samarbete

De gemensamma åsikterna för att kunna förbättra samarbetet mellan yrkeslärarna och handledarna var att alla efterfrågade:

- Mer struktur
- Mer tid
- Mer resurser
- Mer uppföljning till handledarutbildningen

Dessa faktorer ser vi, måste förbättras för att kunna utveckla och förbättra samarbete. Vi anser som Sjögren et al (2009) att handledarna bör ha en viktig roll i organisationen. Och för att dialogen ska fungera krävs det mer utbildning och handledning, samt samverkan av nätverk som också efterfrågades. Säljö (2008) skriver att Vygotskji menar att det är ur interaktionen som vi hämtar vår näring till vår egen världsbild. Det är alltså interaktionen och kommunikationen som är det centrala för att förstå lärande och utveckling. Vi menar att man måste förbättra kommunikationen mellan yrkeslärare och handledare för att få ett bättre samarbete. Samt att lägga mer vikt på fortlöpande utbildningar för handledare.

En av frisörhandledarna ansåg att hon inte ville lägga mer tid, vilket för henne är pengar, på att gå mer utbildningar då hon driver en egen verksamhet. Vår reflektion på denna handledare är om hon överhuvudtaget skall vara handledare i framtiden. Vi har gått en handledarutbildning på Burgården (2010-11-24) som var för yrkeslärare inom frisöryrket, som ska lära sig att utbilda frisörhandledare så att det ska bli ett bättre samarbete mellan handledare och elever. Vi ansåg att denna utbildning skulle kunna vara bra för fler inriktningar där man arbetar med lärlingsutbildningar. De gav många exempel på hur man som handledare kan stötta och hjälpa eleven. De tog bland annat upp att samhället har förändrats så mycket i dag, och att man som handledare ofta går tillbaka till sig själv och hur man själv kände sig under sin utbildning och behandlar eleverna därefter. Men eleverna idag är inte som de var för tjugo år sedan, idag kommunicerar eleverna på ett helt annat sätt. De använder sig i stor utsträckning av mail och SMS och är anträffbara mer eller mindre dygnet runt. De menade på utbildningen att man kan stärka samarbetet med sin elev genom att använda dessa kommunikationsmedel. Exempelvis kan man maila eleven på kvällen och berätta lite hur de tyckt dagen har varit, hur eleven har utvecklats och så vidare. Vi anser att detta är jättebra information till både yrkeslärare och handledare att försöka hitta nya kommunikationsvägar till att nå eleverna. Men vi saknade en viktig del i denna utbildning, nämligen lärarens roll. Den uteblev helt. Vi menar att läraren ändå har huvudansvaret för handledarna och eleverna och att man på handledarutbildningen skulle tagit upp deras roll. Vi tror att om de använder denna form handledarutbildning för handledarna så kan de skrämja handledarna, om de tror att de själva ska bära hela ansvaret för eleverna.

Vi har under intervjuerna kunnat jämföra omvårdnadslärares synsätt med frisörlärares synsätt på att arbeta och stötta sina handledare. Vi har då funnit att det finns liknande uppfattningar mellan yrkeslärarna som arbetar inom samma program. De båda frisörlärarna, hade en liknande uppfattning om hur man skulle stötta sina handledare medan omvårdnadslärarna, hade en annan syn på detta. De båda frisörlärarna ansåg att man inte skulle arbeta så mycket med handledarna ute på praktikplatserna, tvärtom menade omvårdnadslärarna att de eftersträvade att komma ut så mycket som möjligt och kunna stötta handledarna på plats. Frisörlärarna tyckte inte att man skulle lägga någon energi på de handledare som inte är "bra" handledare. Omvårdnadslärarna däremot menar att man ska stötta handledarna och försöka belysa handledarnas kunskaper, så att handledarna växer i sin roll. Molander (2009) talar om den så kallade "tysta kunskapen" han menar då att man har kunskap men har svårt att beskriva den. Vi menar att man som yrkeslärare måste belysa handledarnas kunskap. Skillnaden mellan hur frisörlärarna och omvårdnadslärarna arbetar i sitt sätt med handledarna är just att omvårdnadslärarna stöttar sina handledare och uppmärksammar denne på att hon lär ut pedagogiskt fast hon själv kanske menar att hon inte har samma pedagogik som yrkeslärarna. Vi menar att om frisörlärarna hade fått samma resurser och tid hade detta ändå inte varit det optimala just på grund av att handledaren inte har tid till att ta emot läraren på besök. Frisörhandledaren bedriver oftast sin egen verksamhet och har helt enkelt inte råd att avsätta sin tid vilket innebär att besöket inte kommer att göra någon nytta.

En av de frisörlärare som vi intervjuade menade att hon gör större nytta genom att vara inne på skolan än att åka runt till handledarsalongerna. Vår reflektion är att det inte alltid är så att handledaren är ointresserad av att träffa lärarna, men att det måste ske i en annan form än under arbetstid. En lösning på detta skulle efter vår undersökning till exempel kunna vara att träffas på skolan på kvällstid, mer mail kontakt och en mer regelbunden kontakt via loggboken mellan yrkeslärare, handledaren och eleven.

Enligt vår åsikt ska man inte heller tvinga någon in i ett samarbete då blir det enligt oss aldrig bra. Men samtidigt är det vår roll som yrkeslärare att kunna motivera och stimulera handledaren till att vara goda handledare och att de ska tycka att de utvecklas. En reflektion som vi gjorde var att en handledare ville ha eleverna i slutet av veckan då det var mycket att göra, detta som enligt handledaren berodde på att eleven får mer att göra och att hon genererar mer pengar. Den handledare som däremot ville ha eleven i början av veckan för att kunna avsätta mer tid för handledning är i våra ögon mer intresserad av att handleda eleven framåt, än att tjäna pengar på den. Det paradoxala i detta är att båda frisörhandledarna hade önskemål om praktikdagar av den anledningen att eleven skulle generera mer pengar. Men enligt oss kommer den elev som praktiserar i början av veckan, då handledaren kan avsätta mer tid till handledning, att generera mer pengar fortare. I motsats till den elev som har praktik i slutet av veckan, där handledaren inte har tid att hjälpa eleven, som då kommer att utvecklas långsammare och därmed generera mindre pengar.

Som blivande yrkeslärare anser vi som man kan läsa i Forsell (2009) där Rolf skriver att praktisk kunskap består av en komplicerad procedur som består av att komma från start till mål. Vi menar att alla elever är olika och man får försöka hitta eleven på dennes individuella nivå. En av frisörhandledarna efterlyste just mer stöttning av yrkeslärarna och tyckte att eleverna var ganska omogna när de kom ut på praktik samt att man som handledare var tvungen att lägga mycket energi på att få eleverna serviceinriktade, kunna ta kunder och på bemötande i allmänhet. Det som återigen kom fram var då att frisörlärarna inte verkade så intresserade av att, i nuläget, utöka samarbetet med handledarna. Som Sjögren et al (2009) skriver krävs det ett stödjande system i sådana här utbildningar för att dialogen skall fungera. Där de tre enheterna lärare, handledare och chefer ska utgöra grunden för denna utveckling i relationerna mellan arbetsliv och utbildningssystemet.

Andra jämförelser vi drog utav våra intervjuer mellan omvårdnadshandledare och frisörhandledare var att det är stor skillnad i att arbeta med omvårdnad jämförelsevis med frisöryrket. Frisörhandledarna driver oftast privata salonger och har varken tid, pengar eller resurser att lägga ner så mycket tid på sina elever. Omvårdnadslärarna arbetar däremot med handledare som i första hand arbetar åt kommun och landsting och menar att det är spännande och intressant. De har inget emot att gå ifrån sitt arbete, de vill tvärtom ha mer fri tid där de kan handleda sina elever.

Ett annat problem som framkom under intervjuerna var att, en av frisör handledarna hade erfarenhet av att eleven måste få känna sig som "en i gänget" annars blir det ingen positiv effekt.

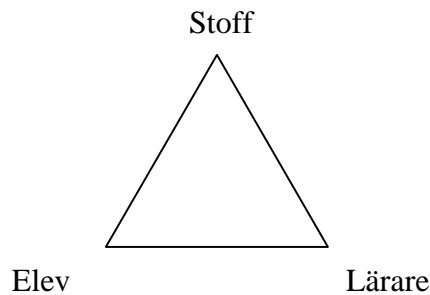
...tyvärr så har vår lärling ingen egen klass på skolan, då det bara var två elever som valde att gå lärlingsvägen på frisörutbildningen, vilket innebär att eleven har en hög närvaro på salongen, där hon känner sig som en i gänget, men har extremt låg närvaro i skolan för att hon inte tillhör någon där. (HF1, 2010-12-03).

Detta känns också för oss, som en av riskerna med den nya lärlingsutbildningen, i alla fall på frisör, just i detta fall får man inte alla grunderna. Och då är man i samma sits som tidigare, vilket innebär att eleverna inte blir anställningsbara. "...det är viktigt för gymnasieelever att tillhöra en klass och att den känslan inte riktigt infinner sig för dessa elever som en stor del av tiden är ute på arbetsplatserna...". Citat om lärlingsutbildningen, skolverket (2010-12-02).

Verktyg

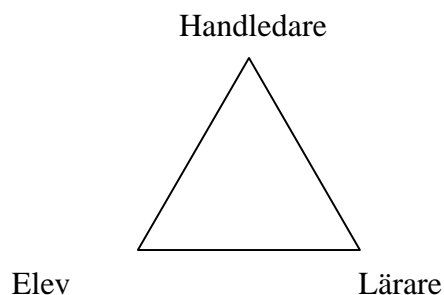
I vårt arbete har vi fått fram att både yrkeslärare och handledare eftersträvar mer struktur. Vi har då blivit inspirerade av Claesson (2009).

Figur 1/

Den ursprungliga triangeln såg ut som figur 1. Vår tanke är att man kan byta ut stoff delen av triangeln till handledare och använda triangeln som ett verktyg se figur 2. Man kan i alla situationer gå tillbaka till triangeln och se var det eventuella problemet har sitt ursprung. Är det exempelvis handledaren som inte pratar med eleven eller är det eleven och läraren som har dålig kommunikation och så vidare. Vi anser att för att ett samarbete ska fungera med praktikplatser så måste elev, handledare och lärare vara lika delaktiga. Vi anser att handledarutbildningen på Burgården (2010-11-24) skulle fokuserat lika mycket på alla tre delar. Vi eftersökte därför i handledarutbildningen just denna treenighet. Med denna triangel menar vi att man som yrkeslärare, handledare och elev skulle kunna utgå i från för att förbättra och strukturera samarbetet mellan dessa tre parter. Om man använder sig utav denna triangel i deras samtal tillsammans så kan man upptäcka var problem ligger, och åtgärda dessa.

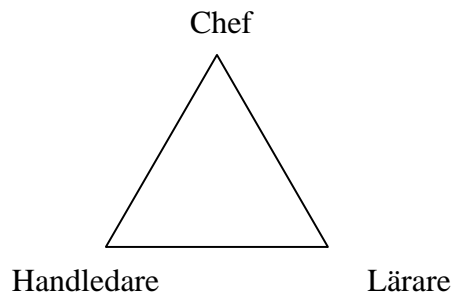
Figur 2/

Vi kunde under våra intervjuer känna av att vissa yrkeslärare var rädda för att deras roll som lärare skulle bli överflödig. Till skillnad från de andra yrkeslärarna som nästan såg sin roll som viktigare än vad den varit tidigare. Med vårt sätt att se på saken och med Persson (2010-10-28) föreläsning i bakhuvudet så ser vi ett stort ansvar i vår lärarroll under en lärlingsutbildning.

Just för att vårt ansvar är att säkra den kunskap som eleven får med sig från de olika delarna av utbildningen, vi skall sätta samman dem och se att det blir en helhet. Med hjälp av figur 2 kan man enligt oss se om det finns en obalans och var man skall sätta in den eventuella åtgärden.

Figur 3/

Sjögren et al (2009) talar också om en treenighet i form av lärare, handledare och chef, se figur 3. Man kan alltså enligt oss applicera denna treenighet även i detta sammanhang. För att man ska utveckla ett bra samarbete behövs denna treenighet även här. Vi är medvetna om att vi inte fått fram alla svar och reflektioner som finns genom vår studie. Vi menar att det finns mer än ett sätt att tolka det vi har kommit fram till. Vi hoppas ändå att detta kan leda yrkeslärare och handledare framåt mot ett närmre samarbete och att det ska väcka nya tankar hos dem som läser vårt arbete.

Slutdiskussion

I vår undersökning har vi kommit fram till att alla intervjupersoner hade ett liknande sätt att se på samarbetsformerna.

Det som saknades för ett så optimalt samarbete som möjligt var:

- Tidsbrist
- Resursbrist
- Uppföljning av handledarutbildningar
- Mer struktur

Vår undersökning har resulterat i följande verktyg för att få ett bättre samarbete:

- Ökad mailkontakt
- Smskontakt
- Loggbok mellan yrkeslärare, handledare och elev
- Handledarträff på skolan eller arbetsplats
- Nätverksträffar
- Stöttning mellan yrkeslärare och handledare
- Som yrkeslärare vara tydlig i sin kunskapssyn
- Som yrkeslärare hjälpa handledaren att lyfta fram dess kunskaper och kunskapssyn
- Ett ekonomiskt stöd för handledaren, för att bland annat kunna avsätta mer tid
- Bättre organisationsmässigt samarbete mellan skola och arbetsplats
- Tydligare struktur, exempelvis vår version av den didaktiska triangeln
- Läraren har huvudansvaret för eleven, men det är viktigt med en balans i samarbetet

Det nya och upplysande som vi kom fram till under vår studie var att alla har samma syn på samarbetet men att de inte kommunicerar tillräckligt mycket om det. Handledarna har en många bra åsikter och mål med sin undervisning och de överensstämmer mer med yrkeslärarnas åsikter mer än vad de själva tror och vice versa. Vi måste försöka att hitta en bra form för dem att kommunicera bättre. En förutsättning för ett optimalt samarbete är att man arbetar mot ett gemensamt mål. Det är viktigt att yrkeslärarna och handledarnas mål är spetsat mot en och samma punkt, och kommunikationen skall hjälpa dem att hitta den gemensamma målbilden. Som Vygotskij i Säljö (2008) skriver att kommunikation och interaktion är centralt i utvecklandet. Då menar vi inte bara ur ett elevperspektiv utan även mellan yrkeslärare och handledare för att utvecklas och lära av varandra måste det till en bättre kommunikation. Detta innebär att olika yrkeslärare och handledare måste anpassa sig från situation till situation det som vår undersökning kommit fram till skulle man kunna se som olika verktyg för att nå ett bättre och mer fungerande samarbete. Vi lever idag i ett samhälle i snabb förändring och det är viktigt att vi hänger med i utvecklingen som sker. Det är viktigt att man inte är rädd för förändringar och man måste försöka att acceptera att alla elever inte är likadana. Det positiva i resultatet av vår studie upplevde vi var att samtliga yrkeslärare inklusive oss själva, blev mer uppmärksamma på begreppet kunskap. Man reflekterade över sin kunskapssyn och speciellt de som hade svårt att svara på frågan om vilken kunskapssyn de hade? Det spelar ingen roll vilken kunskapssyn man har om man inte är medveten om den. Även handledarna fick tänka till under intervjuerna om vad de anser är viktig kunskap att lära ut. Detta och att de intervjuade fick tillfälle att svara på frågor och kommunicera om hur man skall kunna förbättra samarbetet, menar vi leder till en reflektion, och reflektion enligt Molander (2009) leder till utveckling.

Fortsatt forskning

Som vi skrivit i vårt arbete så valde vi ju att avgränsa vår undersökning på grund av tidsbrist. Det gör det inte mindre intressant att arbeta vidare på just elevens roll i utbildningssituationen. Vår förhoppning är att någon annan skulle vilja arbeta vidare på det området eller om vi i framtiden skulle få en möjlighet att forska vidare inom detta område. En annan sak som vi har funderat över under arbetets gång är att det skulle vara intressant att göra om studien om några år för att se om samarbetet har förbättrats under åren. Det skulle vara intressant att få fram tydligare distinktioner om vad olika yrkesutbildningarna har gemensamt och vilka delar som är mer specifika för varje yrkesgrupp. Lärlingsutbildningen är relativt ny och de första klasserna som gått denna ”nya” utbildning tar examen på våren 2011.

Litteraturlista:

Tryckta källor:

- Carlgren, I. (1992), *Bildning och kunskap*. Stockholm: Liber. (Särtryck från skolverket).
- Claesson, S. (2010). *Undervisning och existens*. Göteborg: Daidalos.
- Claesson, S. (2009). *Lärares hållning*. Lund: Studentlitteratur.
- Forsell, A. (2008) red. *Boken om pedagogerna*. Stockholm: Liber.
- Hansson, T. (2009), red *Didaktik för yrkeslärare*. Lund: Studentlitteratur.
- Harald, G och Grimen, N. (2003). *Samhällsvetenskapens förutsättningar*. Göteborg: Daidalos.
- Johansson, B och Svedner, P-O. (2010), *Examensarbetet i lärarutbildningen*. Uppsala Kunskapsföretaget.
- Korp, H. (2003). *Kunskapsbedömning – hur, vad och varför*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling. Fritzes.
- Kveli, A-M. (2009). *Att vara lärare*. Lund: Studentlitteratur.
- Lave, J och Wenger, E. (2005). *Situeret laering og andre tekster*. Kobenhavn: Hans Reitzels forlag.
- Lauvås, H och Handal, G. (2009). *Handledning och praktisk yrkesteori*. Lund: Studentlitteratur.
- Pettersson, A. (2007) red. *Sporre eller otyg- om bedömning och betyg*. Malmö: Författarna och Lärarförbundets Förlag.
- Säljö, R. (2008). *Lärande i praktiken. Ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Norstedts förlag.
- Stukat, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.
- Trost, J. (1997). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.

Elektroniska källor:

<http://www.skolverket.se/sb/d/1987/a/10640> (2010-12-02), citat från förordning om försöksverksamhet med gymnasial lärlingsutbildning (2007:1349) (2010-12-02).

<http://www.skolverket.se/sb/d/4054/a/21452> (2010-12-02), citat om att eleven vill tillhöra en klass.

<http://www.skolverket.se/sb/d/1959> (2010-12-02), citat vad är gymnasial lärlingsutbildning?

<http://www.skolverket.se/sb/d/1248/a/5284#paragraphAnchor0> (2010-12-02), APU-arbetsplatsförlagd utbildning.

<http://www.ne.se/holism> (2010-12-02), holism.

<http://www.saco.se/templates/Ocupation.aspx?id=3950&epslanguage=EN> (2010-12-07), audionom.

<http://www.frisor.se/utbildning/GesallOchMasterprov.aspx> (2010-12-07), gesäll och mästarbrev.

Muntliga källor:

Carina Ladow, Burgårdens utbildningscentrum, via telefon (2010-12-08).

Staffan Westman, utbildningschef på SFF (Sveriges frisörföretagare), via telefon (2010-12-07).

Övriga källor:

Heedman, C. (2009). *Vem får jobbet*. Rapport nummer: VT09-2611-04P. Examensarbete lärarutbildningen, Göteborgs universitet.

Föreläsninganteckningar, *Göteborgs universitet*. Persson, T (2010-10-28).

Seminarieanteckningar, *Göteborgs universitet*. Fredriksson, M (2010-02-18).